

**UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO
PRAHA**

**BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2015–2016**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jitka Ježková

Motivace a bariéry ve vzdělávání dospělých

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce: PaedDr. Lucie Zormanová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2015-2016

BACHELOR THESIS

Jitka Ježková

Motivation and Barriers in Adult Education

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PaedDr. Lucie Zormanová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jitka Ježková

Poděkování

Děkuji PaedDr. Lucii Zormanové, Ph.D. za vedení při psaní bakalářské práce, za odborné rady a skvělou komunikaci.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá současným tématem vzdělávání dospělých, a to zjišťováním jejich motivací a bariér v procesu vzdělávání. Je rozdělena na část teoretickou a empirickou.

Teoretická část vymezuje a definuje základní pojmy vztahující se k tématu, dále charakterizuje pojetí vzdělávání a dospělosti. Informace čerpá z odborné literatury a odborných internetových zdrojů, které jsou uvedeny na konci bakalářské práce v seznamu použitých zdrojů.

V empirické části jsou analyzovaná a interpretovaná zjištěná data pomocí dotazníkového šetření ve skupině dospělých osob. Tato získaná data slouží k potvrzení nebo vyvrácení platnosti hypotéz, které byly stanoveny na základě informací uvedených v teoretické části práce.

Klíčová slova

Bariéry, celoživotní učení, dospělost, dotazník, formální vzdělávání, hypotéza, motivace, neformální vzdělávání, výzkum, vzdělávání dospělých.

Annotation

This Bachelor thesis deals with contemporary topic of education of adults. The text looks into adult's motivation and barriers in their education. It is divided into two parts – theoretical and empirical.

The theoretical part specifies and defines basic terms relating to the topic; then it characterizes the conception of education and adulthood. The information is gained from reference books and Internet sources mentioned at the end of the Bachelor thesis in the index of information sources.

In the empirical part ascertained data are analysed and construed. These data were obtained from a questionnaire survey from a group of adult people. Gained data serve as confirmation or disproving hypotheses stated on the basis of the information mentioned in the theoretical part of the thesis.

Keywords

Barriers, lifelong learning, adulthood, questioner, formal education, hypothesis, motivation, informal education, research, education of adults.

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	11
1.1 Historie vzdělávání	11
1.2 Vzdělávání dospělých a současnost	13
1.3 Socializace	17
1.4 Celoživotní učení a vzdělávání	18
2 SKUPINA DOSPĚLÝCH.....	20
2.1 Definice dospělých.....	20
2.2 Specifika dospělých s ohledem na vzdělávání	21
3 MOTIVACE A BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	22
3.1 Vymezení pojmu motivace ve vzdělávání dospělých	22
3.2 Vymezení pojmu bariéra ve vzdělávání dospělých.....	24
3.3 Průzkum Vzdělávání dospělých v ČR	25
3.4 Projekt BADED - Bariéry ve vzdělávání dospělých.....	26
EMPIRICKÁ ČÁST	29
4 ÚVOD DO EMPIRICKÉ ČÁSTI PRÁCE	29
4.1 Cíl práce	29
4.2 Hypotézy	29
4.3 Metodologie výzkumu	29
4.4 Výzkumný soubor	30
5 SPECIFIKA DOSPĚLÝCH.....	32
5.1 Vztah mezi věkem a zájmem o formu vzdělávací aktivity	32
5.2 Vztah mezi úrovní dosaženého vzdělání a mírou dalšího vzdělávání	36
5.3 Nejdůležitější motivy k dalšímu vzdělávání	38

5.4	Nejdůležitější překážky ve studiu	42
5.5	Význam dalšího vzdělávání	47
	ZÁVĚR	54
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	56
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	60
	SEZNAM PŘÍLOH.....	62

ÚVOD

Svět a společnost dnešní doby jsou v neustálém vývoji, modernizaci a změnách. Jestliže lidé chtějí tomuto pokroku lépe porozumět, chtějí přijímat nové poznatky a chtějí se v tomto prostředí dobře orientovat, musí neustále přijímat a zpracovávat nové podněty.

Pojem vzdělávání dospělých je v současné době známé a aktuální téma. Přestože každý člověk získá primární vzdělání povinnou docházkou do školy a dále navazujícím studiem podle svého rozhodnutí, v dnešní době to úplně nestačí. Vzhledem k rychlému rozvoji je člověk vystaven novým informacím neustále.

V současnosti je mnoho možností, jak si dále své vzdělání rozšiřovat. Existuje nespočet kurzů, seminářů nebo přednášek, které jsou přístupné široké veřejnosti. Pro toho, kdo si chce nebo potřebuje rozšířit svoje vzdělání, se nabízí i možnost dálkového studia ať už na střední škole, odborné škole nebo škole vysoké, které tuto variantu svým potenciálním studentům nabízejí.

Sociální prostředí, schopnost přijímat a zpracovávat nové poznatky, finanční situace nebo postavení a požadavky, které jsou kladeny v zaměstnání, lze jmenovat jako okolnosti, které mají velký vliv na další vzdělávání dospělého člověka. Pro rozhodnutí dále studovat, nebo nestudovat může hrát důležitou roli mimo jiné i vzpomínka na školní roky, které má dotyčná osoba ukončené.

Podle údajů statistického úřadu se demografické rozložení v naší republice mění a naše populace stárne.¹ Roste podíl lidí v dospělém a vyšším věku a naopak ubývá počet nově narozených. I z tohoto důvodu si myslím, že vzdělávání dospělých je aktuální téma.

Cílem této práce je zmapovat motivace a bariéry ve vzdělání výzkumného vzorku dospělých osob pomocí dotazníkového šetření. Zjištěné poznatky rozšíří a doplní informace z teoretické části, která je čerpá z odborných zdrojů a zabývá se i zveřejněnými výsledky vybraných prací na téma zjišťování motivací a bariér ve vzdělávání dospělých.

¹ CZSO.CZ, *Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin v letech 1920-2013 (stav k 1.7.)* [online]. [cit. 2015-11-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20548153/130055140109.pdf/edef9d76-d42d-4fe4-bd9a-fdeac000953b?version=1.0>

Práce je členěna na dvě hlavní části, a to na část teoretickou a empirickou. Teoretická část se věnuje přiblížení hlavních pojmů týkajících se tématu na základě odborné literatury a odborných internetových zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů. Dále jsou zde zmíněny některé, již provedené, průzkumy na podobné téma. Empirická část interpretuje a analyzuje data a zjištění, která byla získána dotazníkovým šetřením. Metoda průběžných poznámek je v této práci použita jako metoda odkazování v textu.

Jako výzkumná metodika empirické studie je použita kvantitativní metodologie. Pro získání potřebných informací je využito dotazníkové šetření. Cílová skupina jsou dospělé osoby. Jsou to lidé, kteří mají mnohdy své rodiny, svá zaměstnání nebo jiné závazky. Jedná se tudíž o jedince, kteří mají spolu se školou a vzděláváním vícero důležitých povinností a aktivit.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

1.1 Historie vzdělávání

Priority lidí se mění podle doby, ve které žijí. Například v období pravěku bylo důležité získat potravu a přežít. I tak se ale jedinci učili, například vyrobit si různé nástroje. Postupem času a vývojem společnosti se potřeby lidí měnily. Přibývalo dovedností, které bylo potřeba získat. Velký vliv na vývoj vzdělávání měly mimo jiné společenské změny, kterých bylo mnoho. Proto se v této kapitole věnuji pouze některým bodům. Konkrétně J. A. Komenskému a období od 2. poloviny 19. století v českých zemích.

Již J. A. Komenského lze označit za významného představitele vývoje vzdělávání, který přichází s myšlenkou vzdělávání po celý život. Za zvlášť důležité je možné zmínit jeho nároky na to, aby učební látka a metody pro dospělé žáky, zejména staršího věku, byly rozlišeny nejen podle jejich věku, ale i podle jejich schopností a potřeb. Učebnice měly být mimo jiné jasné a neměly obsahovat zbytečnosti tak, aby svou jasností a přehledností umožňovaly samostudium. Dále preferoval utváření žáka jak z hlediska rozumové, tak i citové stránky jeho osobnosti. Upřednostňoval učení bez strachu, nechutě a odporu.²

Od 2. poloviny 19. století jsou zakládány knihovny, vydávány brožury, které byly přístupné pro širokou veřejnost. Je založen spolek pro veřejné přednášky Osvěta a od roku 1871 vychází měsíčník Osvěta. Do dalších nově vzniklých organizací můžeme zařadit Katolickou akademii, která vznikla v roce 1875, nebo Dělnickou akademii založenou v roce 1899. Studenti a učitelé pořádají vzdělávací i kulturní akce na venkově, kde nebylo tolik možností vzdělávání jako ve městech. Česká osvěta posílila národní sebevědomí. Jako důležitou osobnost této doby lze uvést T. G. Masaryka, který mimo jiné nabývání nových informací popularizoval a usiloval o to, aby bylo vzdělání

² ŘEHÁK, Miroslav. *Psychologické faktory didaktiky dospělých*. 1. vyd. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1983. s. 18-19

co nejvíce dostupné. Pod jeho vlivem se konaly přednášky, které měly za cíl zpopularizovat vědu. Tohoto organizovaného vzdělávání se účastnili jak úředníci, učitelé nebo studenti z řad inteligence, tak i ve stále větší míře dělníci. V roce 1925 byl založen Masarykův lidovýchovný ústav. Jako další osobnost je možno uvést Karla Havlíčka Borovského, který žil v letech 1821 - 1856. Přestože žil převážnou část svého života v 1. polovině 19. století, tak jeho novinářská práce měla vliv na pozdější dobu ve smyslu výchovy z hlediska společenského a politického vzdělávání.³

Po vzniku první republiky přešlo formování vzdělávání dospělých z kompetence spolků a jednotlivců na základě zákona na stát. Nastává rozmach i v odborném vzdělávání. Funguje Ústřední škola dělnická a Ústřední škola družstevní. Své organizace si otevírali i známí podnikatelé jako například Baťa. Byly pořádány školy pro nezaměstnané, které museli navštěvovat všichni, kteří pobírali podporu v nezaměstnanosti. Vzniká pojem lidovýchova, který má stále za cíl popularizaci vědění a nahrazuje pojem osvěta. Velký zlom ve vývoji vzdělávání dospělých byl během a po druhé světové válce, ve které zahynulo mnoho lidí, kteří se lidovýchovou zabývali. Tradice lidového vzdělávání byla zničena a byl formován nový systém, který byl řízen komunistickou stranou. Národní fronta představovala ústředí pro řízení zájmového vzdělávání. V 60. letech 20. století vzniká takzvané podnikové vzdělávání, které se stávalo stále známějším. Na univerzitách byla otevírána pracoviště, která se zaměřovala na studium a výzkum vzdělávání dospělých. Pojem osvěta se zcela změnil na pojem výchova a vzdělávání dospělých. Po srpnu 1968 byla oblast vzdělávání vystavena ideologickému doзору. Podnikovému vzdělávání se dařilo více či méně rozvíjet, a to hlavně z toho důvodu, že to bylo důležité pro ekonomiku státu. Od 70. let 20. století se objevuje i nová forma vzdělávání dospělých, která měla podobu bytových seminářů. Můžeme sem zařadit například Chartu 77.⁴

Po roce 1948, kdy převzala moc komunistická strana, musela všechna vzdělávací a výchovná činnost vycházet z její ideologie. Na politicko-výchovné práci vyvíjelo činnost mimo jiné Revoluční odborové hnutí (ROH) nebo Socialistický svaz mládeže (SSM). Postupem času nastal velký rozvoj všeobecného a profesního

³ VYMAZAL, Jiří. *České vzdělávání dospělých ve světle tradice a při pohledu do budoucnosti*. In BENEŠ, Milan a kol. *Idea vzdělávání v dnešní společnosti*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. Andragogika. s. 91-109. ISBN 80-86432-40-8.

⁴ Tamtéž.

vzdělávání dospělých. Byly otevřeny Závodní školy práce, Podnikové technické školy a Podnikové instituty. Studium bylo většinou večerní nebo dálkovou formou. Vzdelávali se zde lidé, kteří byli z řad dělníků a měli plnit funkci „dělnických kádrů“. Zájmové vzdělávání probíhalo pod záštitou Národní fronty nebo sportovních svazů. V tomto procesu se angažoval například Svaz žen nebo Svazarm (Svaz pro spolupráci s armádou), který mimo jiné provozoval autoškoly. Svoji úlohu v procesu vzdělávání plnily například i knihovny, které pořádaly různé přednášky.⁵

Velká změna nastává v roce 1989 pod vlivem politických událostí. Mnoho zařízení v mimoškolní a podnikové oblasti i řada vzdělávacích institucí bylo zrušeno. Důsledky ekonomické transformace ukázaly, že potřeba zvyšování kvalifikace a rekvalifikace pracovníků i nezaměstnaných trvá.⁶

1.2 Vzdělávání dospělých a současnost

Vzdělávání dospělých je pojem, který roku 1989 nahradil do té doby používané označení „výchova a vzdělání dospělých.“ Palán definuje vzdělávání dospělých takto: *„Proces cílevědomého a systematického zprostředkování, osvojování a upevňování schopností, znalostí, dovedností, návyků, hodnotových postojů i společenských forem jednání a chování osob, jež ukončily školní vzdělání a přípravu na povolání a vstoupily na trh práce.“*⁷

Vzdělávání dospělých, které představuje vzdělávání v nejdelší části života, řadíme do třetí etapy celoživotního vzdělávání a je cíleno na ty, kteří již získali jistý stupeň vzdělání a obvykle nastoupili do pracovního procesu. Navazuje na první etapu, což je předškolní výchova, a na etapu druhou, kam se řadí povinné školní vzdělávání a vzdělávání v rámci přípravy na povolání. Vzdělávání dospělých obsahuje školní vzdělávání, další profesní vzdělávání, občanské a zájmové vzdělávání. Školní vzdělávání je možné studovat při zaměstnání například dálkovou formou studia a řadí se

⁵ BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5. s. 33-34

⁶ VYMAZAL, Jiří. *České vzdělávání dospělých ve světle tradice a při pohledu do budoucnosti*. In BENEŠ, Milan a kol. *Idea vzdělávání v dnešní společnosti*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. Andragogika. s. 91-109. ISBN 80-86432-40-8.

⁷ PALÁN, Zdeněk. *Vzdělávání dospělých*. [online]. [cit.2015-11-03]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/vzdelavani-dospelych>

do vzdělávání formálního. Dospělému člověku umožňuje získat vzdělání obdobné tomu, které získá mladý student například na střední či vysoké škole. Jedná se o dosažení jistého stupně vzdělání od základního po vysokoškolské. O jeho absolvování získají studenti potvrzení (vysvědčení, výuční list nebo diplom). Lidé mohou dále získat další profesní vzdělání, a to třeba pomocí seminářů v zaměstnání. Jeho hlavním cílem je rozvoj informací a dovedností, které dále člověk použije ve své pracovní profesi. Občanské vzdělávání je neméně důležité a učí člověka chovat se ve společnosti, učí ho jeho práva a povinnosti a i to, jak interagovat s ostatními lidmi. Formou zájmového vzdělávání si každý jednotlivec rozšiřuje vědomosti a dovednosti v oblasti svých osobních zájmů a koníčků.⁸

Do procesu dalšího profesního vzdělávání se řadí mimo jiné i rekvalifikace, které pomáhají lidem získat nové kvalifikace nebo zvýšení jejich současné kvalifikace, prohloubit si znalosti a dovednosti. Tím pak získávají lepší možnost udržet si své současné zaměstnání i lepší uplatnění na trhu práce. O účast na rekvalifikaci je možno požádat na kontaktním pracovišti úřadu práce.⁹

V současné době je realizováno několik forem studia ve školách, a to prezenční, distanční a kombinovaná forma. Prezenční forma může probíhat v denních i večerních hodinách a představuje přímý kontakt pedagoga a studenta v učebnách, třídách nebo v jiných určených prostorách. Za prezenční formu studia lze považovat dálkové nebo externí studium, kdy studenti mají vyučování ve zkrácené verzi, především o víkendech. Studenti využívají učební pomůcky, učebnice, skripta určené přímo pro tuto formu prezenčního studia. Distanční studium je forma studia, jejímž principem je samostatné studium s pomocí speciálně připravených učebních podkladů. Na rozdíl od prezenční formy zde student není v tak častém přímém kontaktu s vyučujícím. Má svého individuálního pedagoga, tutora, který je pro tuto svoji činnost odborně vyškolen. V průběhu studia řeší se studentem jeho případné dotazy, konzultuje a posuzuje jeho průběžnou činnost a hodnotí jeho výsledky. Tento typ studia je vhodný pro vzdělávání dospělých a dále pro určité cílové skupiny. Může se jednat například o osoby s tělesným

⁸ BOČKOVÁ, Věra. *Celoživotní vzdělávání - výzva nebo povinnost?*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-244-0155-X. s. 9-16

⁹ PORTAL.MPSV.CZ: *Rekvalifikace* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/obcane/rekvalifikace>

postížením nebo o ženy na mateřské dovolené, kterým může usnadnit dostupnost vzdělávání a následného získání určité úrovně vzdělání. To jim dále může pomoci v jejich pracovním i osobním životě. Poslední zmiňovaná forma je kombinované studium, což je sloučení prezenčního a distančního studia v obsahu učiva, pedagogické náročnosti. Je možno ji nazvat jako formu přechodnou, která by měla postupem času přejít do distanční formy studia.¹⁰

Vzdělávání dospělých v této době nabývá stále větší důležitosti a reaguje jak na společenské změny, tak i na souhrn schopností a potřeb účastníků tohoto procesu. Je mimo jiné aktuální oblastí personální politiky v podnicích a v organizacích, které se snaží zlepšit schopnosti svých zaměstnanců. Zlepšování dovedností je v dnešní době také životním postojem a trendem.¹¹

Vzdělání je v současné době důležitým činitelem ekonomického růstu a ukazatelem, zda jsou lidé zaměstnavatelní, či nikoli. Proces vzdělávání již není primárně cílen pouze na rozvíjení osobnosti každého člověka.¹²

Vzdělávání je nejen rozšiřování znalostí a dovedností, ale lze ho chápat i jako proces, který formuje osobnost jedince, učí ho vést plnohodnotný život ve společnosti. To znamená, že ho i socializuje.¹³

Dne 9. července 2014 byl usnesením vlády č. 538 schválen dokument Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020.¹⁴ Tento dokument mimo jiné podporuje dostupnost a kvalitu dalšího vzdělávání.¹⁵

¹⁰ ZLÁMALOVÁ, Helena. *Distanční vzdělávání a eLearning: učební text pro distanční studium*. vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-56-3. s. 15-31

¹¹ BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5. s. 35-37

¹² BENEŠ, Milan. *Filozofické a historické souvislosti vzdělávání v kontextu kompetencí*. In VETEŠKA, Jaroslav a kol. *Teorie a praxe kompetenčního přístupu ve vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Educa Service, 2011. s. 17-40. ISBN 978-80-87306-09-3.

¹³ PALÁN, Zdeněk a Tomáš LANGER. *Základy andragogiky*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, ISBN 978-80-86723-58-7. s. 40

¹⁴ VZDELAVANI2020.CZ: *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020* [online]. MŠMT [cit. 2015-11-18]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/>

¹⁵ VZDELAVANI2020.CZ: *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020* [online]. MŠMT [cit. 2015-11-18]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie-2020_web.pdf

V rámci popisu tohoto tématu je vhodné rozlišovat pojem vzdělávání a vzdělání.

Vzděláváním se označuje proces předávání znalostí, dovedností a rozvíjení schopností. Lze ho popsat jako:

- „*cílevědomý proces realizace nějakých pedagogických cílů a ideál;*
- *plánovaný proces, zprostředkování je systematické a obsahově, věcně a časově strukturované;*
- *institucionalizovaný proces vedený většinou profesionály.*“¹⁶

Palán vzdělávání označuje za „*proces uvědomělého a cílevědomého zprostředkování a aktivního utváření a osvojování soustavy vědeckých a technických vědomostí, intelektuálních a praktických dovedností a lidských zkušeností, utváření morálních rysů a osobních zájmů.*“¹⁷

Tento proces se uskutečňuje mezi dvěma hlavními faktory, a to mezi vzdělavatelem (například pedagog) a vzdělávaným (například student). Vzdělavatel vyučuje studenta a vzdělávaný student vyvíjí činnost učení.¹⁸

Pojem vzdělání je pak možné definovat takto: „*Vzdělání je pak výsledkem vzdělávání, sebevzdělávání a seberozvoje. Vzdělání je vnitřní kvalitou osobnosti....*“¹⁹

Jak dále uvádí Palán, vzdělání je blíže: „*Soustava vědeckých a technických vědomostí (znalostí), intelektuálních a praktických dovedností, utvoření morálních rysů a osobitých zájmů. Je výsledkem procesů zaměřených na utváření osobnosti, výsledkem vzdělávání.*“²⁰

¹⁶ BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5. s. 16

¹⁷ PALÁN, Zdeněk. *Vzdělávání*. [online]. [cit.2015-11-03]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/vzdelavani>

¹⁸ VETEŠKA, Jaroslav a kol. *Nové paradigma v kurikulu vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Educa Service, 2009. ISBN 978-80-87306-04-8. s. 15

¹⁹ BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5. s. 16

²⁰ PALÁN, Zdeněk. *Vzdělání*. [online]. [cit.2015-11-03]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/vzdelani>

1.3 Socializace

Člověk se v rámci svého života neustále přizpůsobuje okolí a společnosti, ve které žije. Hledá svoje sociální role, svoje pozice v životě. Každé sociální prostředí ovlivňuje lidského jedince a zároveň u něj na základě těchto vlivů vznikají změny chování. Tento proces je celoživotní a nazývá se socializace. Po celý život tedy člověk hledá svoje místo v životě. Postupným stárnutím se mění role člověka ve společnosti a je nutné, aby se těmto změnám přizpůsoboval. Tento jev trvá od počátku do konce života jedince a je možné jej označit jako dosocializaci. Pokud je člověk během určitého úseku svého života donucen ke změnám, kterým se musí přizpůsobit, jedná se o proces resocializace. Ten může nastat například při změně povolání nebo při přechodu jedince z jednoho prostředí do jiného.²¹

Socializace je začleňování se vyvíjejícího jedince do společnosti v období od novorozence po člověka, který dovede chápat sám sebe. Je v tomto procesu aktivní, je ovlivňován okolím, které zároveň on sám ovlivňuje. Tento proces učení a přizpůsobování probíhá po celý život.²²

Dnešní rychle se vyvíjející a měnící se společnost přináší nároky, které musí lidé zvládat, a tak se vlastně neustále socializují. Doba přináší i nové požadavky v oblasti chování a jednání. „Člověk je socializován tím, že se učí společenské role. Roli lze definovat jako vyjádření a konkretizaci nároků a očekávání společenské skupiny, ve které člověk žije.“²³

Důležité je si uvědomit, že vzdělání není věc vrozená, ale získaná. Člověk, který nemohl či nechtěl studovat v mládí, má možnost nabýt či doplnit své dovednosti i v pozdějším věku. Tím může získat lepší pracovní pozici, uznání, a tak vylepšit svoje postavení ve společnosti.²⁴

²¹ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled sociální psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0929-1. s. 17-18

²² GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. 1. vyd. Překlad. Jan Jařab. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4. s. 39-40

²³ BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5. s. 99

²⁴ Tamtéž. s. 67

1.4 Celoživotní učení a vzdělávání

V rámci celoživotního učení je důležitý přístup každého jednotlivce a jeho ochota učit se. Odpovědnost za získávání a rozvíjení znalostí a dovedností je na každém jednotlivci. V současnosti se proto běžně používá pojem celoživotní učení místo celoživotní vzdělávání. Pro dospělé je možnost vzdělávání se dobrovolná. V dnešní době rozhodnutí studovat nebo nestudovat tedy záleží na každém individuálním rozhodnutí dospělého jednotlivce.²⁵

Do celoživotního učení zahrnujeme veškeré činnosti v průběhu celého života, které přinášejí nové informace a dovednosti, jimiž si jedinec rozvíjí svoji osobnost. Patří sem vzdělávání formální, neformální a informální. Formální vzdělávání probíhá ve školách ve stupních, které na sebe navazují, konkrétně ve stupni základním, středním a vysokoškolském. Po ukončení studia žák, student získá doklad v podobě vysvědčení nebo diplomu. Neformální vzdělávání je uskutečňováno například v rámci různých kurzů, seminářů nebo přednášek a nepředstavuje stupeň vzdělání. Může být realizováno například ve školách, v neziskových organizacích nebo zaměstnavatelem. Lze sem zařadit mimo jiné počítačové nebo jazykové kurzy, povinná školení zaměstnanců nebo rekvalifikační kurzy. Informální vzdělávání není organizované, jedná se o získávání informací a podnětů z každodenních zkušeností. Řadíme sem rovněž sebevzdělávání.²⁶

Celoživotní učení lze také chápat jako životní styl a má zároveň pozitivní vliv na život jedince v tom smyslu, že ho činí bohatším a smysluplnějším. Zájem a kladný přístup k získávání nových informací a podnětů může vést i k prodloužení života.²⁷

Jak uvádí Věra Bočková, která se zabývá tématem vzdělávání dospělých, k posílení potřeby celoživotního vzdělávání vedly důležité změny našeho světa, a to globalizace i rozvoj informační techniky, které představují zrychlování světa pomocí šíření informací, produktů a možnosti cestování, dále demografický vývoj ve smyslu, že

²⁵ VETEŠKA, Jaroslav a kol. *Nové paradigma v kurikulu vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Educa Service, 2009. ISBN 978-80-87306-04-8. s. 16-17

²⁶ VETEŠKA, Jaroslav. *Celoživotní vzdělávání a učení v andragogickém kontextu*. In VETEŠKA, Jaroslav a Tereza VACÍNOVÁ a kol. *Aktuální otázky vzdělávání dospělých: andragogika na prahu 21. století*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. s. 43-68. ISBN 978-80-7452-012-9.

²⁷ SLAVÍK, Milan. *Celoživotní vzdělávání v prostředí českého venkova*. In DANIELOVÁ, Lenka (ed.), Dana LINHARTOVÁ (ed.) a Helena FEJFAROVÁ (ed.). *Celoživotní vzdělávání v podmínkách EU*. 1. vyd. Brno: Pro Mendelovu univerzitu v Brně vydalo Nakladatelství Masarykovy univerzity, 2012. s. 206-210. ISBN 978-80-210-5872-9.

populace stárne. Další aspekty jsou změny v profesních a kvalifikačních strukturách, nezaměstnanost a pracovní prostředí. Tyto poslední tři hlediska se v dnešní rychlé době neustále mění, pracovní pozice a jejich náplně požadují nové znalosti, dovednosti a jejich uplatnění.²⁸

²⁸ BOČKOVÁ, Věra. *Celoživotní vzdělávání - výzva nebo povinnost?*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-244-0155-X. s. 3-5

2 SKUPINA DOSPĚLÝCH

Přechod procesu dospívání do dospělosti probíhá u každého jednotlivce individuálně. Věková hranice mezi dospíváním a začátkem dospělosti není pevně určena. Za důležitý moment lze například uvést dovršení 18. roku věku, který v naší společnosti představuje plnoletost a následně právní dospělost. Dospělostí se člověk stává samostatným, rozhoduje se sám za sebe a následně se musí naučit nést odpovědnost za svá rozhodnutí a jednání. Další změnou je ekonomická nezávislost, kdy se jedinec seberealizuje a osamostatňuje.²⁹

2.1 Definice dospělých

Dospělost také představuje v našem životě dlouhé období, ve kterém se jedinec vyvíjí. Lze ji rozdělit do čtyř vývojových etap, ve kterých je rozdílné myšlení, vnímání i sociální chování člověka. Časná dospělost probíhá v rozmezí od 20. do 25. až 30. roku života, kdy je důležitá osobní zralost a seberealizace. Obdobím střední dospělosti lze charakterizovat navazující věk asi do 45 let. V tomto období se lidé zabývají budováním své profesní kariéry a péčí o rodinu a děti. Chtějí ekonomicky zajistit sebe i rodinu a realizovat se v zaměstnání. Na pracovišti jsou pro ně důležité dobré mezilidské vztahy. Období v rozmezí od 45. do 60. až 65. roku života je obdobím pozdní dospělosti. Je to období změn člověka samotného i jeho okolí. Často se jedná o odchod dětí z domova nebo změn v profesní kariéře. Stáří nastává dovršením 65. roku života.³⁰

Marie Vágnerová dělí období dospělosti na tři etapy. V období od 20 do 40 let se jedná o mladou dospělost. Mění se role a prestiž dospělého. Člověk se neustále rozvíjí a zdokonaluje. Profesní pozice je důležitá v rámci sebedůvěry i seberealizace a zároveň člověka přiřazuje k určité sociální skupině. Období střední dospělosti je v rozmezí 40. až 50. roku života jedince. Lidé v tomto věku pocítují stereotyp a opět začínají myslet více na sebe. Zamýšlejí se nad svým uplynulým životem a očekávají, že dosažené zkušenosti jim pomohou v budoucnosti, o které také často přemýšlí. Mají pocit, že

²⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5. s. 9-11

³⁰ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9. s.166-216

v této době jim rychle utíká čas a že již nebudou mít tolik příležitostí něco změnit. Motivace o případných změnách v jejich životech může vyvstávat z různých důvodů. Může se jednat o uspokojení potřeby změny a jistoty. Pro některé je obtížné reagovat na situaci nového pracovního zařazení a s ním související potřebu učení. Období mezi 50. a 60. rokem života nazýváme období starší dospělosti, kdy člověk mění názor na vlastní život. Učení je v tomto věku obtížnější, většina společnosti i starších lidí je vůči němu skeptická a už ho nepovažují za příliš nutné. Samotné učení je pro ně namáhavější, trvá jim déle z důvodu menší míry soustředění a rychlejší únavy.³¹

2.2 Specifika dospělých s ohledem na vzdělávání

I v průběhu dospělosti se jedinec stále vyvíjí a mění. Tyto změny jsou individuální. S procesem stárnutí jsou spojeny jak změny v oblasti tělesné, tak i psychické oblasti osobnosti. Mezi tělesné změny můžeme zařadit především zhoršení zrakových i sluchových schopností a dále změny v oblasti motoriky, kdy dochází k postupnému zpomalování pohybů. Mezi psychické změny lze zařadit zhoršující se paměť. Jedná se hlavně o paměť krátkodobou, na kterou má věk negativní vliv. Dále se mění vnímání, kdy jedinec má své zkušenosti a může být jimi ovlivněn. I myšlení prochází vývojem a v rámci tohoto procesu je mimo jiné důležitá vzdělanost. Rozhodnutí dále se učit v dospělosti se neodvíjí jen od věku jedince, ale vliv mají také vnější a vnitřní hlediska. Mezi vnější změny můžeme zařadit například sociální okolí, individuální osobní situaci a dosažený stupeň vzdělání nebo pracovní činnost a zařazení. Jako vnitřní aspekty lze uvést zájem o studovanou látku nebo jiné důvody jejího studování, schopnost soustředit se při učení při, schopnost zapamatovat si učivo a vybavení si jeho obsahu v pozdější době.³²

³¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5. s. 11-297

³² HLADÍLEK, Miroslav. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdělávání dospělých*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-75-4. s. 143-146

3 MOTIVACE A BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Pojmem motivace jsou v psychologii nazývány procesy, které označují lidské chování a jednání směřující k dosažení konkrétního cíle a k uspokojení potřeb člověka.³³

Psycholog Abraham Maslow se tématu lidské motivace v souvislosti s uspokojováním nižších a vyšších potřeb začal věnovat v období druhé světové války a sestavil takzvanou hierarchii potřeb. Úroveň potřeb rozděluje na nižší potřeby (fyziologické a potřeby bezpečí), které musí být uspokojeny dříve než další potřeby, a to potřeby vyšší úrovně (společenské - například potřeba lásky a uznání jako je sebeúcta a úcta druhých). Ještě nad vyšší potřeby řadí stále probíhající a nekončící proces potřeby sebeaktualizace (seberealizace).³⁴

Naproti tomu slovo bariéra je definováno slovníkem cizích slov on-line jako „překážka, zábrana.“³⁵

3.1 Vymezení pojmu motivace ve vzdělávání dospělých

Pojem motivace, který ovšem není zcela jednotně definován, pochází z latinského termínu *moveo - hýbám se*. Určuje nám tedy příčiny chování i jednání, které člověka směřují k tomu, aby něco udělal, k něčemu se rozhodl. Mezi formy motivace můžeme zařadit „*potřeby, zájmy a ideály*“.³⁶

Motivace je individuální záležitostí každého jedince, na kterou má vliv i společenské prostředí, ve kterém konkrétní člověk žije. Z hlediska věku je motivace u mladší generace spojena s pracovní činností a u starší generace představuje možnost trávení volného času. Lze uvést, že v současné době je primárním důvodem dalšího vzdělávání výkon profese, a proto již tato motivace není z hlediska potenciálního

³³ NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9. s. 177

³⁴ DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. 1. vyd. Překlad Karel Balcar. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-134-7. s. 137-140

³⁵ ABZ.CZ: *Slovník cizích slov* [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=bari%C3%A9ra&typ_hledani=prefix

³⁶ FARKOVÁ, Marie. *Vybrané kapitoly z psychologie*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-64-8. s. 83-85

vzdělávaného plně dobrovolná. Motivaci nám shrnují vnější i vnitřní důvody, které mají vliv na její vznik. Z hlediska zájmu o další vzdělávání je možno uvést následující faktory:

- „společenské klima a společenský rámec ve vztahu k učení;
- epochální témata a výzvy;
- okolí a vztahy;
- životní situace;
- osobnostní charakteristika.³⁷

Uvědomování si vlastních hodnot je důležité v rámci formování vlastních osobních motivací. Sebeuvědomování člověka předchází před sebepoznáním, které mu dále pomáhá získat jeho vlastní sebehodnocení. V rámci tohoto procesu jsou důležité zkušenosti, samotné jednání a jeho výsledky u každého jednotlivce. Významnou úlohu také hrají společenské vztahy a sociální prostředí.³⁸

Důvody, proč něco udělat nebo neudělat, je možné hledat v pojetí pojmu motivace. Jedná se o vlivy, které působí na jedince jako například potřeba, touha, emoce nebo jiné faktory. Tyto podněty nebudou uspokojeny, pokud člověk nebude chtít něco udělat. V rámci realizace motivací je tedy důležitá lidská vůle, která člověka přiměje k činnosti. Mezi tyto faktory lze zařadit například „úspěch, uznání, možnost růstu, povýšení, seberealizace“.³⁹

V rámci multidisciplinárního pohledu je možno na motivaci nahlížet z několika hledisek, a to z fyziologických, psychologických, filozofických i sociálních. V rámci individuálně-psychologického hlediska na ni lze nahlížet jako na potřebu nejen primárního fyziologického charakteru (potřeba tepla, pití, jídla), ale jako na vyšší potřebu vycházející ze společenského okolí, například uznání a vysoký plat. Maslow tyto zmíněné fyziologické potřeby řadí ve své hierarchii potřeb k její základně. Tedy v rámci návaznosti na naplnění potřeb dalších, musí být předtím tyto potřeby člověkem dostatečně uspokojeny. Z filozofického hlediska jsou důležitá základní východiska

³⁷ BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5. s. 104, s. 104-106

³⁸ ŘEHÁK, Miroslav. *Psychologické faktory didaktiky dospělých*. 1. vyd. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1983. s. 52-61

³⁹ ADAIR, John Eric. *Efektivní motivace*. 1. vyd. Překlad Lenka Vorlíčková. Praha: Alfa Publishing, 2004. ISBN 80-86851-00-1. s. 14-17, s.61-62

filozofické koncepce, a to determinizmus a indeterminizmus. Determinizmus říká, že naše rozhodnutí a jednání je předurčeno vnějšími nebo vnitřními faktory. Indeterminizmus naopak propaguje svobodnou vůli a samostatné rozhodování. Motivace očekává nějaký vnější vliv a přiklání se k determinizmu. Sociální prostředí ovlivňuje naše chování a myšlení, proto má také vliv na naše motivace.⁴⁰

3.2 Vymezení pojmu bariéra ve vzdělávání dospělých

Jak již bylo uvedeno na počátku kapitoly 3. Motivace a bariéry ve vzdělávání dospělých, pod pojmem bariéra si lze představit nějakou překážku. Ve smyslu tématu této práce se jedná o překážku, která dospělému jednotlivci znemožňuje nebo ztěžuje vzdělávání.

Jak uvádí Věra Bočková, mezi bariéry celoživotního vzdělávání je možno například zařadit:

- Tradiční postoje ke vzdělávání, které představují zažitý systém vzdělávání dětí a mládeže. Myšlenka vzdělávání dospělých není tak rozšířena a tento proces probíhá především s výkonem pracovní profese.
- Různé sociální třídy a jejich členové mají rozdílné názory. Jsou odlišnosti na názory pozdějšího učení například mezi mladší a starší generací, mezi lidmi s nižším a vyšším dosaženým vzděláním.
- Překážkou může být i dostupnost celoživotního vzdělávání. Pracovní a rodinné povinnosti mohou záporně ovlivňovat proces vzdělávání.
- Svoji negativní roli může hrát i organizace vzdělávání. Instituce, které ho umožňují, jsou mnohdy soustředěné do větších měst. S tím tak souvisí časté dojíždění lidí, kteří žijí mimo město, na venkově. Pravidelné cestování do školy a zpět je také náročné na čas a celkově ubírá lidskou energii. Pro někoho může být vzdělávání v jiném městě z důvodu dojíždění velkým problémem i z hlediska financí. Pro jedince, kteří mají nějaký fyzický handicap, je dojíždění také velký problém.

⁴⁰ KOLMAN, Luděk. RYMEŠOVÁ, Pavla. CHÝLOVÁ, Hana a Lucie GRALTON. *Motivace, produktivita a způsob života*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-892-5. s.12-15

- Další překážku můžeme vidět v kvalitě dalšího vzdělávání a v možnosti poskytovat vzdělání v rámci uspokojení konkrétních a aktuálních lidských potřeb. Důležité je přiblížit obsah vzdělávání konkrétním přáním a potřebám studujícího a i společnosti.⁴¹

V rámci uskutečňování našich osobních i pracovních činností se lze setkat s bariérami, které brání danou činnost uskutečnit. Můžeme je dělit na vnitřní a vnější. Mezi vnitřní patří například nedostatek sebevědomí, nedostatek času a z něj vyplývající stres, nepříliš velká motivace, příznaky nemoci, únava, osobní a pracovní problémy. Mezi vnější je možno zařadit například nedostatek informací potřebných k naplnění našeho cíle, nedostatek touhy po úspěchu a vliv okolí, ve kterém žijeme nebo pracujeme.⁴²

3.3 Průzkum Vzdělávání dospělých v ČR

Průzkum vnímání problematiky vzdělávání dospělých provedený společností Donath-Burson-Marsteller ve spolupráci s Asociací institucí vzdělávání dospělých ČR a společností Factum Invenio probíhal v období září a října 2009. Respondenti byli jak z řad odborné veřejnosti, tak veřejnosti laické. Cílem tohoto průzkumu bylo zjistit hlavní nedostatky vzdělávání dospělých a zda tehdejší ekonomická recese byla v tomto procesu vzdělávání motivující nebo naopak byla bariérou. Podle uveřejněných výsledků se zástupci odborné veřejnosti přiklonili k myšlence, že recese má vliv na vzdělávání dospělých v tom smyslu, že se zájem o něj zvyšuje. Hlavním důvodem byla konkurence na trhu práce a úsilí lidí udržet si pracovní pozici. Laická veřejnost posuzovala vzdělávání v dospělém věku za významné a bylo chápáno jako nutnost současného světa. Podle jejího názoru byla aktuální nabídka pořádaných vzdělávacích kurzů dostatečná. Většina respondentů se shoduje, proč se vzdělávat v dospělosti z následujících důvodů:

- „Udržet krok s dobou a být konkurenceschopný na trhu práce a ve společnosti.

⁴¹ BOČKOVÁ, Věra. *Celoživotní vzdělávání - výzva nebo povinnost?*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-244-0155-X. s. 12-13

⁴² SVATOŠOVÁ, Veronika. *Tvořivé myšlení a inovace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-010-5. s. 23-26

- *Dosáhnout svých profesních cílů.*
- *Otevřít si obzory a další možnosti.*
- *Mít dobrý pocit z osobního rozvoje.*
- *Zajímavým způsobem využít svůj volný čas.*⁴³

Jako vnější motivace je podle průzkumu ztráta nebo nejistota ohledně zaměstnání.

Mezi zásadní bariéry lze uvést: finanční i časovou náročnost, nedostatek motivace (pro některé respondenty představuje lenost), nebo malou informovanost.

Dále bylo zjištěno, že většina dotazovaných se účastní neformálního a zájmového vzdělávání, kam lze zařadit například samostudium, sledování zpráv nebo získávání informací na internetu. Jako obsah dalšího vzdělávání dotazovaných lze uvést: studium cizích jazyků, informačních a komunikačních technologií, další vzdělávání v oboru, rekvalifikace, vysokoškolské a zájmové vzdělání. Již tehdy neplatila myšlenka, že to, co se člověk v mládí naučil, stačí mu po celý život. Toto pocítovala především starší generace, která považovala své poznatky ze školních let za nedostatečné pro další život. Mnozí z nich již nepracovali v oboru, který vystudovali. Získávání nových poznatků bylo důležité hlavně v oblasti informační a komunikační technologie. Další výsledky tohoto výzkumu jsou uveřejněny na internetových stránkách www.dbm.cz v sekci průzkumy.⁴⁴

Zprávu z výše zmiňovaného průzkumu *Vzdělávání dospělých v ČR* uveřejnilo i Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR na svých internetových stránkách.⁴⁵

3.4 Projekt BADED - Bariéry ve vzdělávání dospělých

Tento mezinárodní projekt se zabýval zjištěním bariér v rámci dalšího vzdělávání a celoživotního učení dospělých. Probíhal v období od srpna roku 2006 do července roku 2008. Jako metoda výzkumu byla použita kvalitativní metodologie a rozhovory byly nástrojem sběru dat. V rámci zajištění projektu pracovaly tři partnerské

⁴³ DBM.CZ, *Vzdělávání dospělých v ČR* [online]. © 2009 Donath-Burson-Marsteller (www.dbm.cz). [cit. 2015-11-22]. Dostupné z:

<http://www.dbm.cz/pfile/1Vysledna%20zprava%20pruzkum%20vzdelavani.pdf>, s. 7

⁴⁴ Tamtéž

⁴⁵ MSMT.CZ: *Zpráva z průzkumu Vzdělávání dospělých v ČR* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/zprava-z-pruzkumu-vzdelavani-dospelych-v-cr>

organizace, a to z Rakouska, Finska a dále z České republiky, kde se konkrétně jednalo o Národní vzdělávací fond - Středisko podpory poradenských služeb, Praha. Národní vzdělávací fond (NVF) je nezisková organizace založená s podporou Evropské komise a českého Ministerstva práce a sociálních věcí. Zajímá se mimo jiné o rozvoj lidských zdrojů, podporu celoživotního vzdělávání, zaměstnání a sociálního rozvoje v ČR. Výše zmiňované Středisko podpory poradenských služeb (SPPS) je jeden z úseků NVF.

Podle zveřejněných informací se dotazování zúčastnilo celkem dvacet osm respondentů, sedmnáct žen a jedenáct mužů, z výše jmenovaných třech zemí. Z toho celkem osmnáct bylo dlouhodobě nezaměstnaných. Zjištěné bariéry zde byly rozděleny na bariéry interní (vnitřní) a externí (vnější).

Mezi zjištěné externí bariéry patří například:

- „*Nedostatek finančních prostředků.*“ Podle výzkumu tento výsledek může souviset se skladbou respondentů a jejich sociální situací. Jak dále výzkum uvádí, pokud účastník předčasně ukončí kurz pořádaný pro nezaměstnané, je povinen svoji účast uhradit.
- „*Nedostatek času.*“ Za příčinu nedostatku času ženy uváděly rodinné povinnosti. Dále by upřednostňovaly zaměstnání na zkrácený úvazek, který by jim umožňoval skloubit práci, další vzdělávání i rodinu.
- „*Rodinné problémy.*“ Péče o blízké může také bránit jedinci v jeho dalším rozvoji.
- „*Lokalita - dostupnost dalšího vzdělávání.*“ V této bariéře je možno vidět organizaci kurzů a dalších vzdělávacích aktivit ve větších městech.
- „*Formální studium.*“ Podle výzkumu všichni respondenti preferují neformální studium před formálním.

Mezi interní bariéry je podle zjištění možno zařadit například:

- „*Nedostatečná síla vůle.*“ Jedná se o chybějící motivaci, v širším pojetí se může jednat i o lenost.
- „*Strach.*“ Respondenti mají obavy sami ze sebe v tom smyslu, že se jim nepodaří vzdělávací akci dokončit.
- „*Jiné priority.*“ Respondenti toto specifikují tak, že mají důležitější priority než je další vzdělávání, ke kterým patří například trávení času s rodinou a přáteli či hledání případné práce.

- „*Nedostatečná psychologická podpora.*“ Účastníci výzkumu necítí dostatečnou podporu v jejich dalším vzdělávání ve svém sociálním okolí, dále nevidí případnou pomoc ani v rámci poradenství.
- „*Špatné osobní zkušenosti se systémem vzdělávání nebo školení.*“ Tyto zážitky mohou v jedinci přetrvávat od velmi mladého věku. Může se jednat hlavně o zkušenosti ze základní školní docházky.

Další informace a výsledky jsou zveřejněny na internetu, kdy vydavatel je výše zmíněný NVF, Opletalova 25, Praha 1, Česká republika.⁴⁶

⁴⁶ BARTLOVÁ, Petra. FREIBERGOVÁ, Zuzana. JYSKEOVÁ, Irru. LÄYKKIOVÁ, Maj-Lis. a Ingrid WAGENHOFEROVÁ. *BADED - BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH * Zjištění a strategie překonávání těchto bariér.* [online]. Ikaalinen - Praha - Vídeň, Červen 2008 [cit. 2015-11-22]. Dostupné z: http://old.nvf.cz/publikace/pdf_publicace/euroguidance/cz/baded_cz.pdf

EMPIRICKÁ ČÁST

4 ÚVOD DO EMPIRICKÉ ČÁSTI PRÁCE

4.1 Cíl práce

Cílem práce je zmapování motivací a bariér ve vzdělávání výzkumného vzorku dospělých osob pomocí dotazníkového šetření.

4.2 Hypotézy

H 1 - Existuje vztah mezi věkem a zájmem o formu vzdělávací aktivity ve smyslu formálního a neformálního studia.

H 2 - Existuje vztah mezi úrovní dosaženého vzdělání a mírou dalšího vzdělávání v dospělém věku.

H 3 - Důležitou motivací k dalšímu vzdělávání dospělých jsou pracovní důvody.

H 4 - Finanční náročnost je překážka ve vzdělávání dospělých.

H 5 - Další vzdělávání poskytuje výhody v profesním životě.

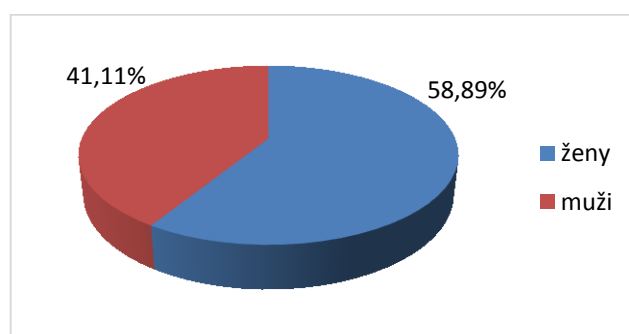
4.3 Metodologie výzkumu

V rámci sběru dat je použita kvantitativní metoda výzkumu. Cílem je potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz. Výhodou této metody je možnost rychlého sběru dat a možnost zkoumání velké skupiny. Dotazník, který je nástrojem sběru dat, obsahuje 20 otázek, které jsou zahrnuty do přílohy této práce. Jeho distribuce probíhala písemně v období 12. 12. 2015 - 23. 12. 2015 v Kraji Vysočina. Sběr dat byl záměrný a výzkumný soubor tvořili respondenti, kteří byli ochotní dotazník vyplnit a kteří dále splňovali podmínku věku v rozmezí 29 - 60 let. Celkem bylo rozdáno 100 dotazníků. V uvedené době se vrátilo 90 vyplněných dotazníků, které byly zařazeny do vyhodnocování.

4.4 Výzkumný soubor

Dotazníkového šetření se celkem zúčastnilo 90 respondentů. Počet mužů a žen je v tomto souboru zastoupen rozdílně. Z celkového počtu bylo 53 žen a 37 mužů.

Graf 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Respondenti byli rozděleni do tří stejně velkých skupin podle věku, a to v počtu 30 respondentů v každé skupině. Věkové rozložení znázorňuje následující tabulka 1.

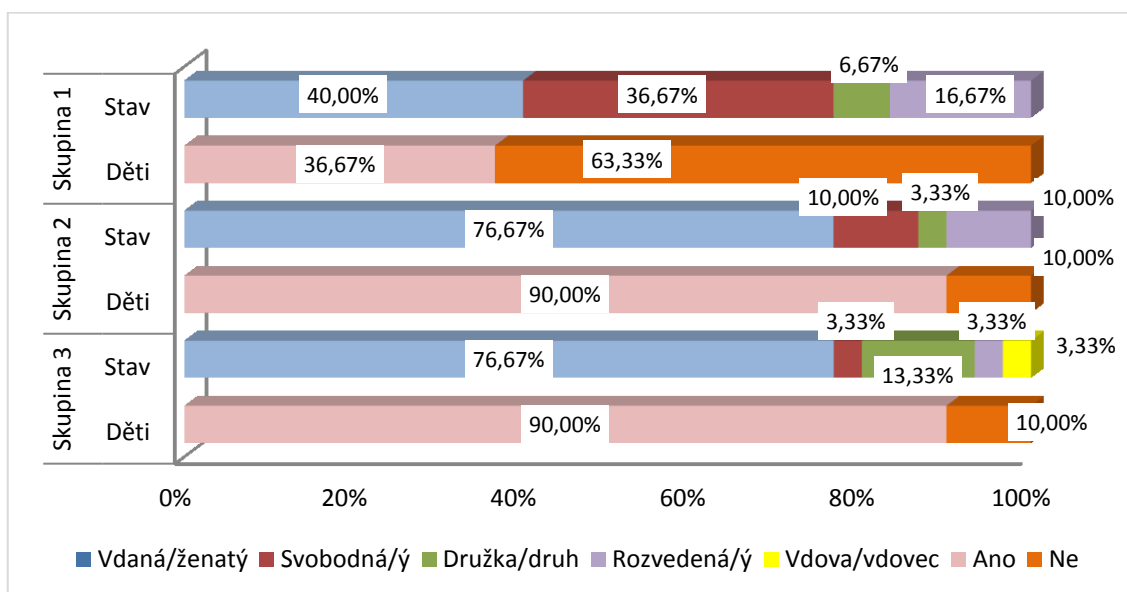
Tabulka 1: Rozložení respondentů podle věku

Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3
29 - 40 let	41 - 50 let	51 - 60 let

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Další demografické otázky zjišťovaly rodinný stav a to, zda dotazovaní mají děti, či nikoli. Myslím si, že sociální okolí člověka hraje v jeho životě důležitou roli a může i dále ovlivňovat jeho možnosti a motivace v dalším vzdělávání. Podle zjištěných údajů je ve skupině 1 zastoupen nejvyšší počet svobodných a bezdětných respondentů. Skupina 2 a skupina 3 má vyrovnané zastoupení počtu vdaných/ženatých a také stejné zastoupení respondentů, kteří mají děti. Výsledky jsou znázorněny v Grafu 2 na další straně práce.

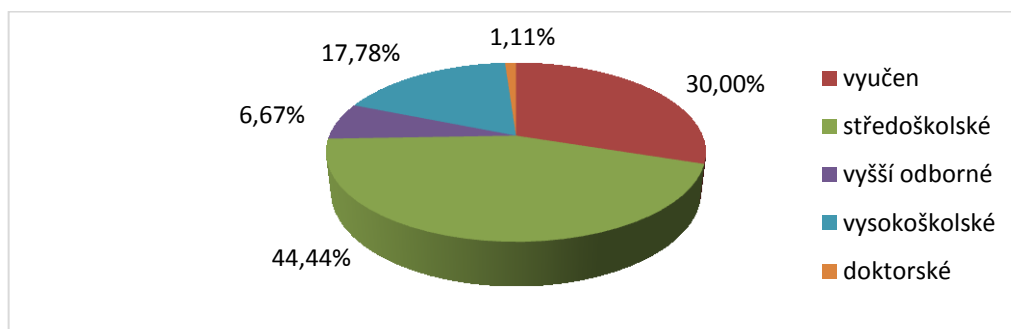
Graf 2: Rodinný stav a přehled dětí respondentů

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Respondenti dále uváděli své dosažené vzdělání. Nejvyšším počtem je zastoupeno středoškolské vzdělání, následují respondenti, kteří jsou vyučeni. Jako třetí nejpočetnější zastoupení představuje vzdělání vysokoškolské a po něm je vyšší odborné. Jeden respondent uvedl jako nejvyšší dosažené vzdělání doktorské, dříve postgraduální. Žádný respondent nevybral vzdělání základní jako možnost svého nejvyššího dosaženého vzdělání. Tyto výsledky jsou znázorněny v Grafu 3.

Graf 3: Přehled dosaženého vzdělání respondentů

Zdroj: vlastní šetření, 2015

5 SPECIFIKA DOSPĚLÝCH

5.1 Vztah mezi věkem a zájmem o formu vzdělávací aktivity

To, jestli existuje vztah mezi věkem a zájmem o formu vzdělávací aktivity ve smyslu formálního a neformálního vzdělávání, se zabývá stanovená hypotéza H 1. Otázky, které se k ní vztahují, jsou v dotazníku uvedeny na prvních místech. Jedná se o otázku číslo 1, 2 a 3. Další otázkou je otázka demografická, která zjišťuje věk respondenta. Odpovědělo na ně všech 90 respondentů a jejich odpovědi jsou porovnávány z pohledu rozdělení do věkových skupin a dále z pohledu pohlaví. Zastoupení mužů a žen je rozdílné, pouze ve skupině 1 je jejich počet vyrovnaný. Tabulka 2 upřesňuje rozložení podle pohlaví ve skupinách.

Tabulka 2: Rozložení respondentů podle pohlaví

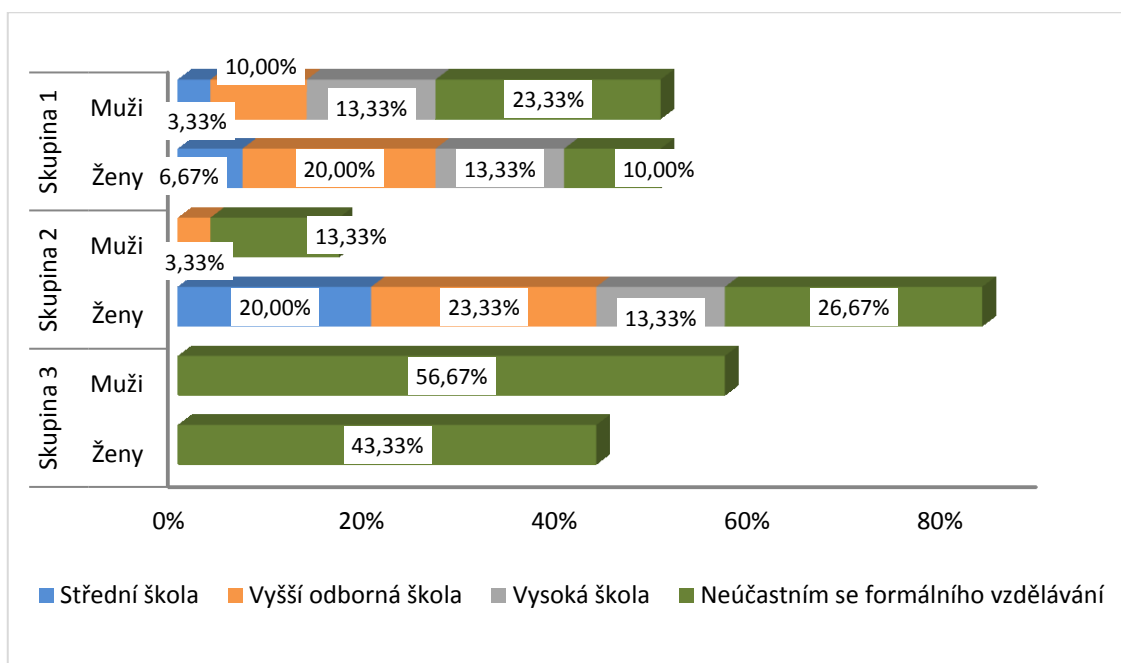
	Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3
Muži	15	5	17
Ženy	15	25	13
Celkem	30	30	30

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Pro vyhodnocení 1. otázky dotazníku, která zjišťovala aktuální účast na formálním vzdělávání, představuje součet mužů a žen v každé věkové skupině 100 %. Jednoho respondenta tu tedy zastupuje hodnota 3,33 %, jak znázorňuje Graf 4 dále. Zajímavým výsledkem je porovnání počtu studentů na vysoké škole, kdy muži i ženy ve skupině 1 jsou zastoupeny shodně 13,33 % a dále se tomuto studiu věnují i ženy ve skupině 2 také v zastoupení 13,33 %. Studiu na střední škole a získání maturitní zkoušky se nejvíce věnuje skupina 2, a to ve 20,00 % z celkového počtu odpovídajících v dané věkové skupině. Skupina 1 nejvíce uvádí studium na vyšší odborné škole, a to v počtu 30,00 % mužů a žen. Celkově je nejvíce zastoupeno studium na vyšších odborných školách. Výsledky dále ukazují, že ženy ve skupině 1 jsou ve studiu aktivnější než muži, protože pouze 10 % žen se neúčastní formálního vzdělávání. Ve

skupině 3, kde se jedná o respondenty věkově nejstarší, se nikdo formálnímu vzdělávání aktuálně nevěnuje. Žádný z respondentů také neoznačil možnost studia učebního oboru.

Graf 4: Rozložení aktuálního formálního studia

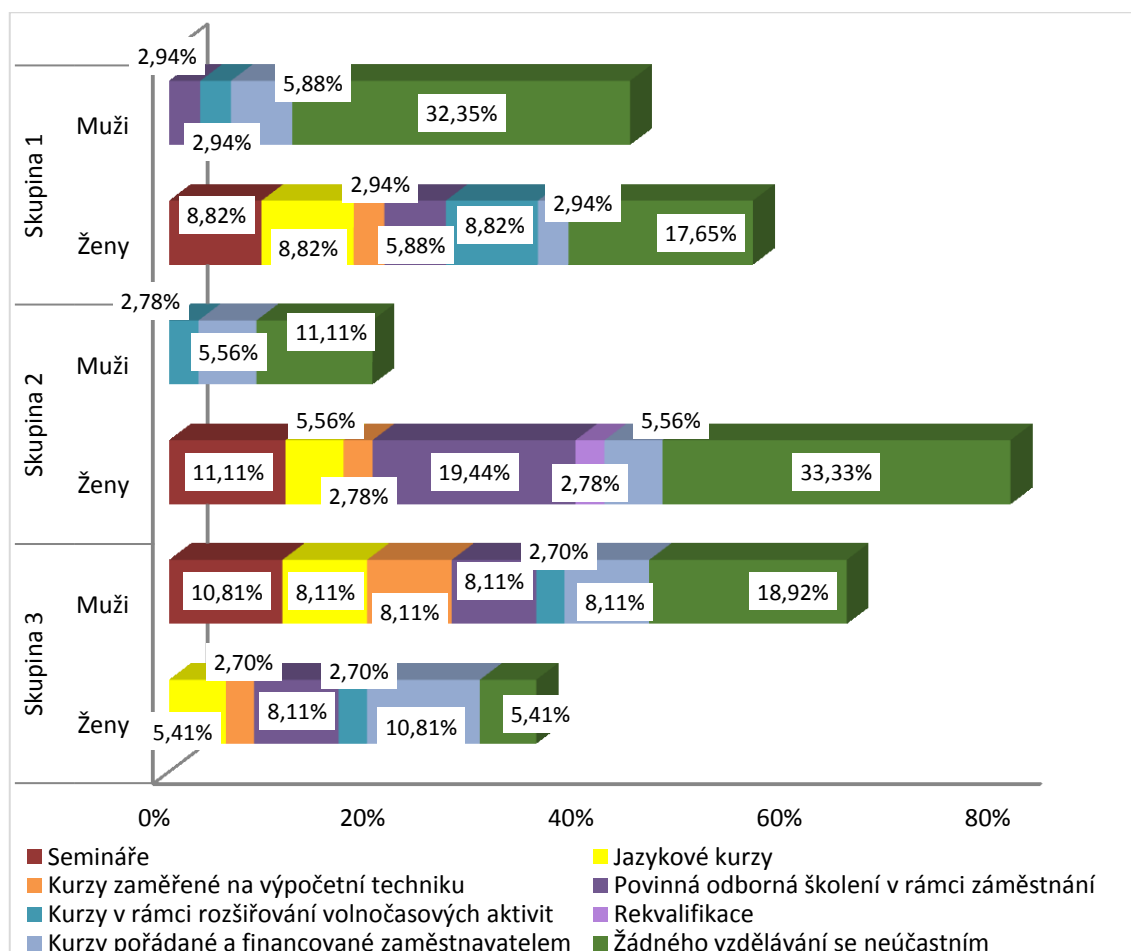
Zdroj: vlastní šetření, 2015

Otázka číslo 2 v dotazníku zjišťovala aktuální účast na neformálním studiu. Toto studium probíhá mimo formální vzdělávací systém a mohou ho organizovat různé podniky, kluby, knihovny a další instituce. Zobrazení zjištěných dat je v Grafu 5 na další straně práce.

V této otázce respondenti mohli označit více z nabízených možností. Skupina 1 uvedla celkem 34 odpovědí, skupina 2 označila odpovědí 36 a nejvíce odpovědí vybrala skupina 3, a to v počtu 37. Pro vyhodnocení představují tyto počty pro každou danou věkovou skupinu 100 %. Menší zastoupení kladných odpovědí, tedy výběr nějaké neformální aktivity, skupiny 1 a 2 lze přisuzovat například nedostatku času, protože se oproti skupině 3 věnují více formálnímu studiu. Mezi zajímavá zjištění patří například vyšší účast respondentů na kurzech pořádaných zaměstnavatelem a povinných odborných školeních v rámci výkonu zaměstnání. Nejmenší účast na nich uvedla skupina 1 a největší zastoupení těchto obou aktivit je u skupiny 3. Slovní zobrazení

možností aktivit je v Grafu 5 upraveno ve smyslu zkrácení textu, na rozdíl od dotazníku, kde byly tyto možnosti pro lepší pochopení podrobněji rozepsány.

Graf 5: Rozložení aktuálního neformálního studia

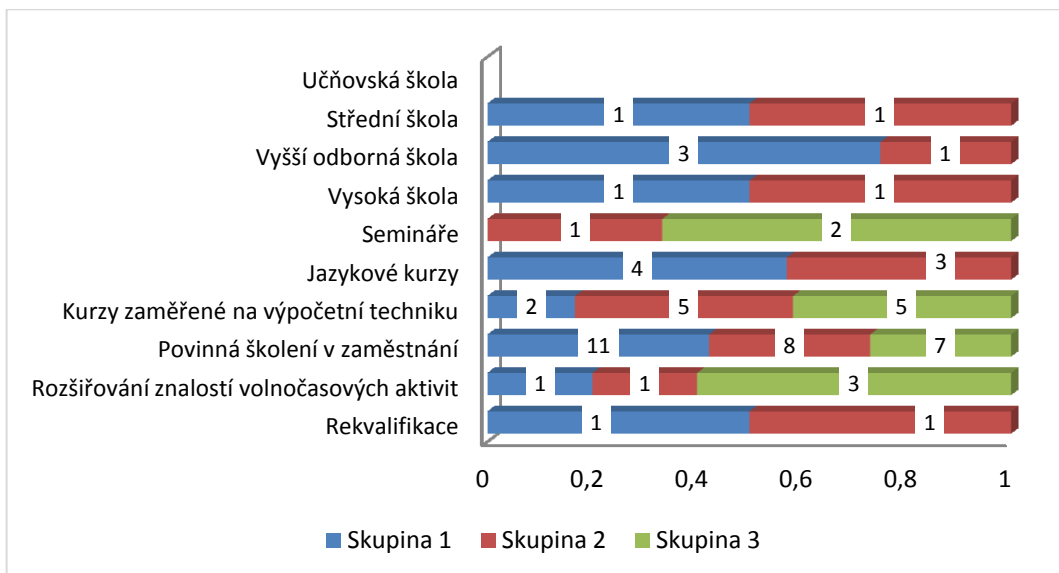
Zdroj: vlastní šetření, 2015

Otázka číslo 3 zjišťovala formální i neformální vzdělávání v minulosti. Respondenti uváděli, jaké vzdělávání absolvovali po dovršení 28. roku života. Jejich odpovědi byly rozděleny podle stanovených věkových skupin.

Z výsledků vyplývá, že odpovídající ze skupiny 1 i 2 se účastnili jak formálního, tak i neformálního studia. Na rozdíl od skupiny 3, ve které se odpovídající účastní pouze neformálních vzdělávacích aktivit. Výsledky dat jsou uvedeny ve zjištěných přirozených číslech absolventů konkrétní vzdělávací aktivity a znázorněny

v následujícím Grafu 6, kde je i vidět nulový zájem dotazovaných o studium učebních oborů.

Graf 6: Rozložení absolvovaného formálního a neformálního vzdělávání

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Zhodnocení dat

Otázky dotazníku hodnocené v této podkapitole zjišťovaly vztah mezi věkem respondentů a jejich zájmem o formu vzdělávací aktivity ve smyslu formálního a neformálního studia.

Zjištěná data ukazují, že největší účast na formálním vzdělávání uvedli nejmladší respondenti skupiny 1, a to v zastoupení 66,67 %. Více jak polovina respondentů 2. věkové skupiny se také tohoto vzdělávání účastní, a to v 60 %. Naproti tomu ve věkové skupině 3 se nikdo formálního studia neúčastní, jak ukazuje Graf 4.

Tito respondenti naopak preferují neformální vzdělávání. Ve druhé otázce dotazníku (Graf 5) odpovídající ve skupině 3 v 75,68 % odpovědi vybrali neformální aktivitu vzdělávání, pouze 24,32 % byly odpovědi, že se neúčastní neformálního studia. Skupina 2 zde označila celkem v 55,56 % odpovědi nějakou z nabízených neformálních aktivit, 44,44 % bylo odpovědi „neúčastním se neformálního vzdělávání“ a skupina 1 vybrala v 50,00 % z celkového počtu odpovědi neformální aktivitu, 50,00 % bylo opět odpovědi „neúčastním se neformálního studia“.

Také analýza třetí otázky ukazuje to, že se formálního vzdělávání věkově nejstarší respondenti neúčastní a mají své zastoupení pouze na neformálních aktivitách, jak ukazuje Graf 6. Ten zároveň ukazuje větší účast skupiny 1 na formálním studiu než účast respondentů 2. věkové skupiny.

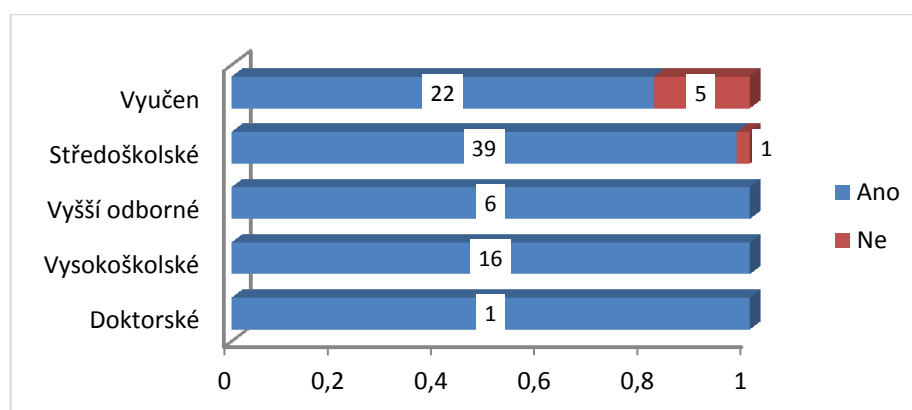
Lze tedy říci, že existuje vztah mezi věkem a zájmem o formu vzdělávací aktivity ve smyslu formálního a neformálního vzdělávání a to takový, že čím je vyšší věk potenciálního studenta, tím více upřednostňuje vzdělávací aktivity neformálního vzdělávání. Formální vzdělávání v této věkové skupině ustupuje do pozadí. Naproti tomu nejmladší respondenti, v tomto výzkumu respondenti skupiny 1, se formálního vzdělávání účastní v největším počtu.

5.2 Vztah mezi úrovní dosaženého vzdělání a mírou dalšího vzdělávání

Dotazníkového šetření se zúčastnili respondenti s různým stupněm dosaženého vzdělání. Demografická otázka číslo 20 se zabývala nejvyšším dosaženým vzděláním a zjištěné výsledky jsou již znázorněny v Grafu 3 v podkapitole 1.4 Výzkumný soubor.

Dalším výsledkem šetření je informace o pasivitě respondentů v rámci jejich dalšího vzdělávání, protože celkem 6 respondentů odpovědělo v prvních třech otázkách dotazníku vždy tak, že se žádného uvedeného vzdělávání neúčastní. Výsledky jsou znázorněny v Grafu 7 v přirozených číslech, kde je vidět rozdílné zastoupení počtu jednotlivých respondentů.

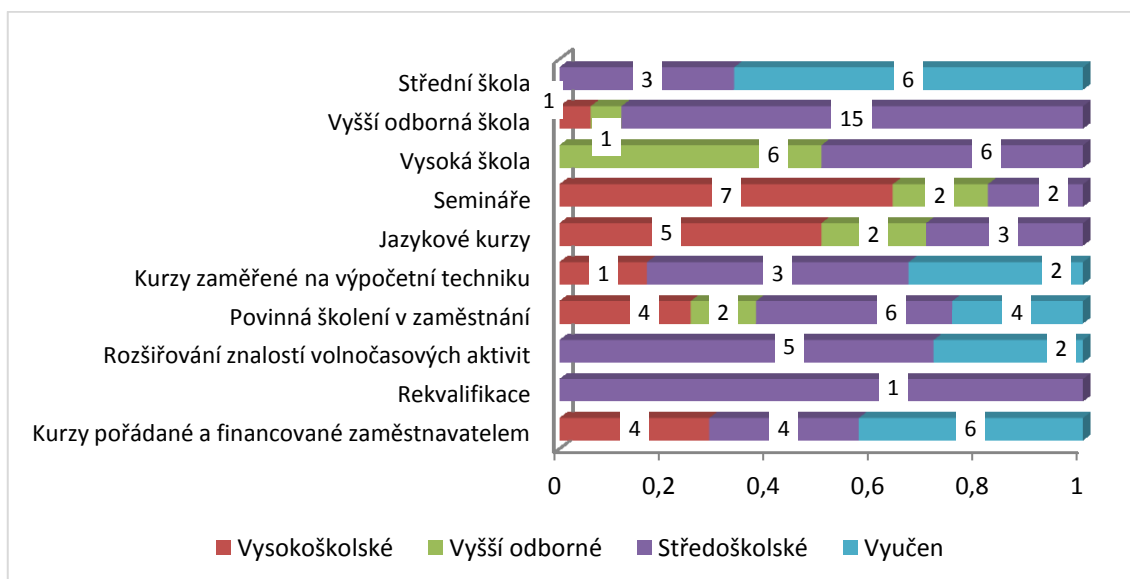
Graf 7: Přehled dalšího vzdělávání dle dosaženého vzdělání

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Zjišťovaným údajem byl také aktuální vztah respondentů k dalšímu vzdělávání v současné době. Tyto informace respondenti uváděli už v odpovědích na první a druhou otázku dotazníku. V následujícím Grafu 8 jsou tyto údaje zpracované podle aktivit odpovídajících, kteří jsou rozděleni podle svého nejvyššího dosaženého vzdělání. Uvedená čísla v grafu odpovídají počtu respondentů o daném vzdělání, kteří se účastní nabízené aktivity. Podle rozdělení jsou nejvíce aktivní respondenti se středoškolským vzděláním. To může souviset s jejich nejvyšším počtem zastoupení v šetření i s jejich větší možností následného studia. Mohou studovat na vyšších odborných školách a i na školách vysokých.

Graf 8: Přehled aktuálního formálního a neformálního studia dle dosaženého vzdělání

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Zhodnocení dat

Hypotéza H 2 se zabývá předpokladem, že existuje vztah mezi úrovní dosaženého vzdělání a mírou dalšího vzdělávání v dospělém věku.

Výsledky ukazují, že se formálního i neformálního vzdělávání aktuálně účastní všechny skupiny respondentů podle dosaženého nejvyššího stupně vzdělání mimo vzdělání doktorského. Celkem 6 respondentů, a to 5 vyučených a 1 středoškolsky vzdělaný, z celkového počtu 90 dotazovaných odpovědělo, že se uvedených vzdělávacích aktivit neúčastní vůbec. Lze tedy říci, že respondenti si své znalosti a

dovednosti rozšiřují a zdokonalují bez ohledu na to, jaké již mají dosažené vzdělání. Tato hypotéza se tímto výzkumem nepotvrdila ani nevyvrátila a nebyl zjištěn jednoznačný vztah mezi úrovní již dosaženého vzdělání a mírou dalšího vzdělávání. Myslím si, že na jednoznačné potvrzení této hypotézy by bylo potřeba vyrovnanější zastoupení respondentů v jednotlivých skupinách dosaženého nejvyššího vzdělání.

5.3 Nejdůležitější motivy k dalšímu vzdělávání

Vzhledem k tomu, že celkem 6 respondentů uvedlo, že se neúčastní vzdělávacích aktivit, dále na otázku číslo 4 až 12 v dotazníku odpovídalo pouze 84 respondentů. Jejich rozložení podle věku a pohlaví znázorňuje Tabulka 3.

Tabulka 3: Rozložení respondentů u otázek 4 až 12 v dotazníku

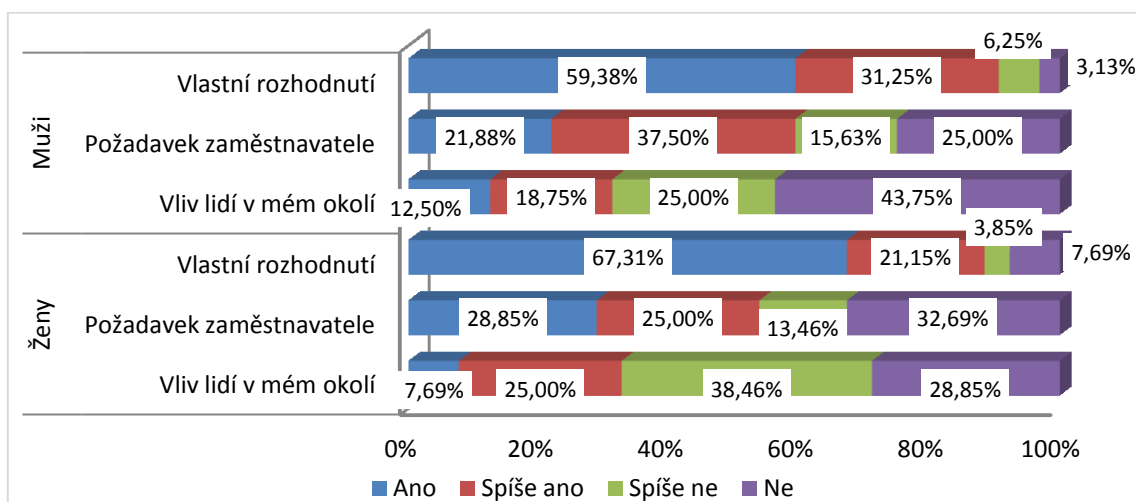
	Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3
Muži	12	4	16
Ženy	14	25	13
Celkem	26	29	29

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Co člověka přiměje k tomu, aby se dále vzdělával? Důvody, které vedou dospělé k této činnosti jsou důležité a zjišťovaly je další otázky dotazníku. Hypotéza H 3 předpokládá, že důležitou motivací jsou pracovní důvody.

Otázka 5 zjišťovala, jaké aspekty jsou důležité při rozhodování dále se vzdělávat. Jak ukazují výsledky, dotazovaní muži i ženy začali studovat na základě vlastního rozhodnutí. Jako další podnět k této aktivitě uvedli respondenti požadavek zaměstnavatele. Více než 50 % dotazovaných mužů i žen odpovědělo Ano a Spíše ano na otázku, zda je další vzdělávání požadavkem zaměstnavatele. Vliv ostatních lidí v okolí respondentů nebyl tak rozhodující. Zpracované výsledky ukazuje následující Graf 9.

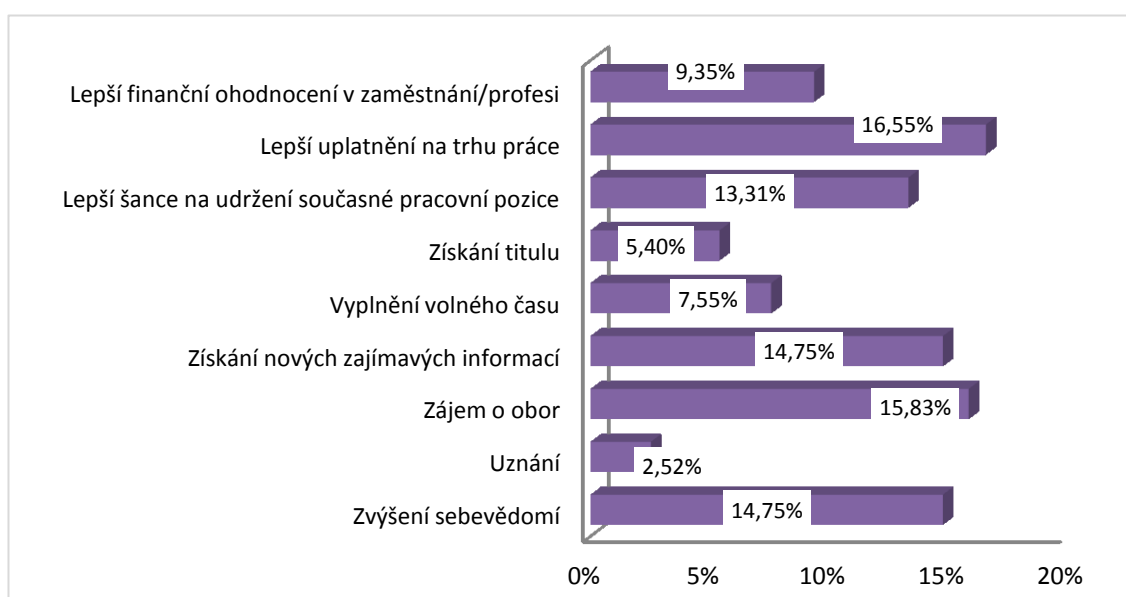
Graf 9: Jaké aspekty jsou/byly důležité ve Vašem rozhodování dále se vzdělávat?

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Lidé vstupují do vzdělávacího procesu s nějakým očekáváním, s nějakou myšlenkou, co jim tato jejich činnost přinese. Otázka číslo 6 nabízela určité možnosti variant případného přínosu vzdělávání a každý respondent si z nich mohl vybrat nejvíce pět, které jsou pro něj nejbližší. Celkem dotazovaní označili 278 odpovědí, které představují 100 % v Grafu 10 níže.

Graf 10: Co očekáváte/jste očekávali od svého vzdělávání?

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Z Grafu 10 vyplývá, že respondenti vybrali nejčastěji možnost lepšího uplatnění na trhu práce. Tato odpověď představuje 16,55 % ze všech odpovědí na nabízené možnosti. Druhou nejčastěji vybranou odpovědí je zájem o daný obor. Dále je to získání nových informací a zvýšení sebevědomí, která představují stejné procentuální zastoupení 14,75 % ze všech odpovědí. Čtvrtou nejčastěji označenou variantou je lepší šance na udržení současné pracovní pozice. Ze získaných dat také vyplývá, že pro to, začít studovat, nejsou důležité jen pracovní aspekty, ale že jsou důležité i osobní důvody a zájem o osobní rozvoj v dané oblasti.

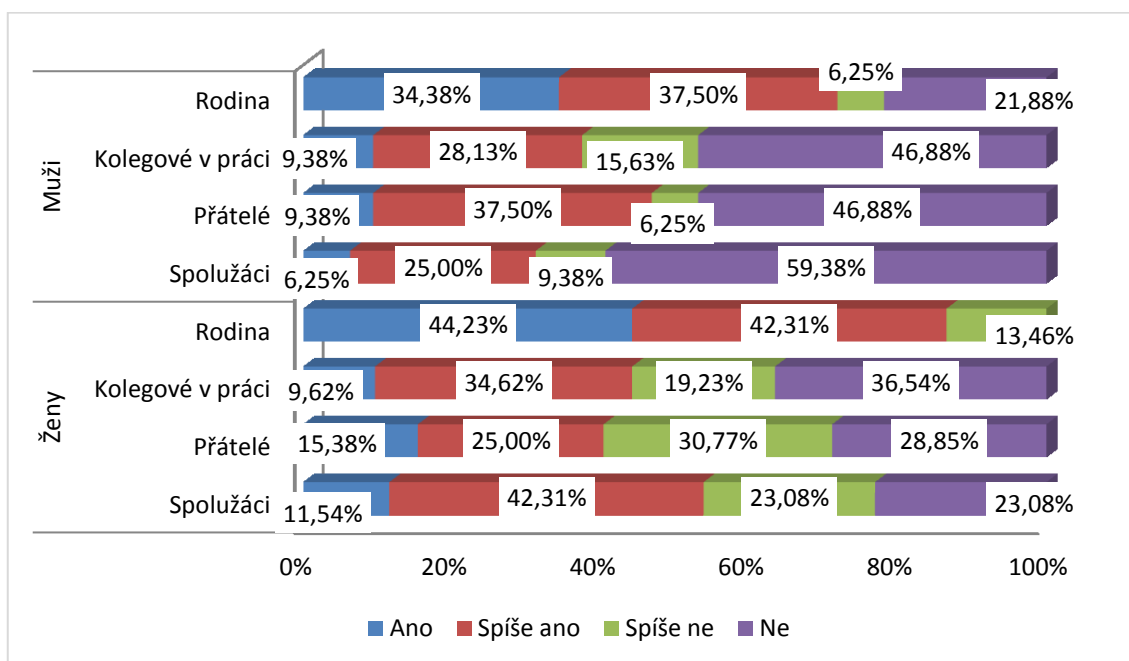
V této otázce mohli respondenti uvést vlastní variantu odpovědi, co očekávají nebo očekávali od svého vzdělávání. Jako další důvody uvedli:

- zábavu,
- poznání nových lidí.

Otázka číslo 7 zjišťovala, kdo podporuje nebo podporoval respondenty v účasti na vzdělávacích aktivitách. Odpovědělo na ni 32 mužů a 52 žen. Zjištěné informace jsou znázorněny v následujícím Grafu 11.

Ženy a muži shodně uvedli, že největší podporu při studiu mají od rodinných příslušníků. Ženy pak mají pocit, že je rodina podporuje více, než si myslí muži. Ženy jsou zároveň podporované více jak svými kolegy v práci, tak i spolužáky. Naopak více jak polovina mužů uvedla, že je spolužáci, se kterými studují, nepodporují. Ze získaných dat by se dalo usuzovat, že ženy si v kolektivu více pomáhají, naopak muži spoléhají více sami na sebe.

Graf 11: Podporuje/podporoval Vás někdo v účasti na vzdělávacích aktivitách?

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Zhodnocení dat

Hypotéza H 3 předpokládá, že důležitou motivací k dalšímu vzdělávání dospělých jsou pracovní důvody.

Respondenti uvedli, že primárním důvodem k dalšímu vzdělávání je nebo bylo jejich vlastní rozhodnutí. Jako další důvod, a to požadavek zaměstnavatele k této činnosti, připustilo v součtu odpovědí Ano a Spíše ano 59,38 % mužů a 53,85 % žen. Lze tedy usuzovat, že i potřeba a požadavek zaměstnavatele měly velký vliv na jejich rozhodnutí, zda dále studovat nebo nestudovat, jak ukazuje Graf 9. Nezanedbatelná není ani podpora, kterou respondenti dostávají v rámci vzdělávání od svých kolegů v práci, což ukazují výsledky zpracované v Grafu 11.

Zjištěná data mimo jiné dále ukazují, že respondenti od dalšího vzdělávání očekávají možnost svého lepšího uplatnění na trhu práce i lepší šanci na udržení současné pracovní pozice, jak je zobrazeno v Grafu 10. Podle mého názoru jsou znázorněná data zajímavá, protože ukazují, že lidé studují obor, který je zajímavý a chtějí si stále rozšiřovat svoje vědomosti a znalosti, a tak v rámci studia oceňují získání pro ně nových informací. Dále předpokládají, že tato jejich činnost bude mít vliv na jejich lepší

pracovní uplatnění. Myslím si, že i to, že se lidem zvyšuje jejich sebevědomí, je důležité.

Analýza zjištěných dat ukázala, že důležitou motivací k dalšímu vzdělávání jsou pracovní důvody a hypotéza H 3 se tímto dotazníkovým šetřením potvrdila.

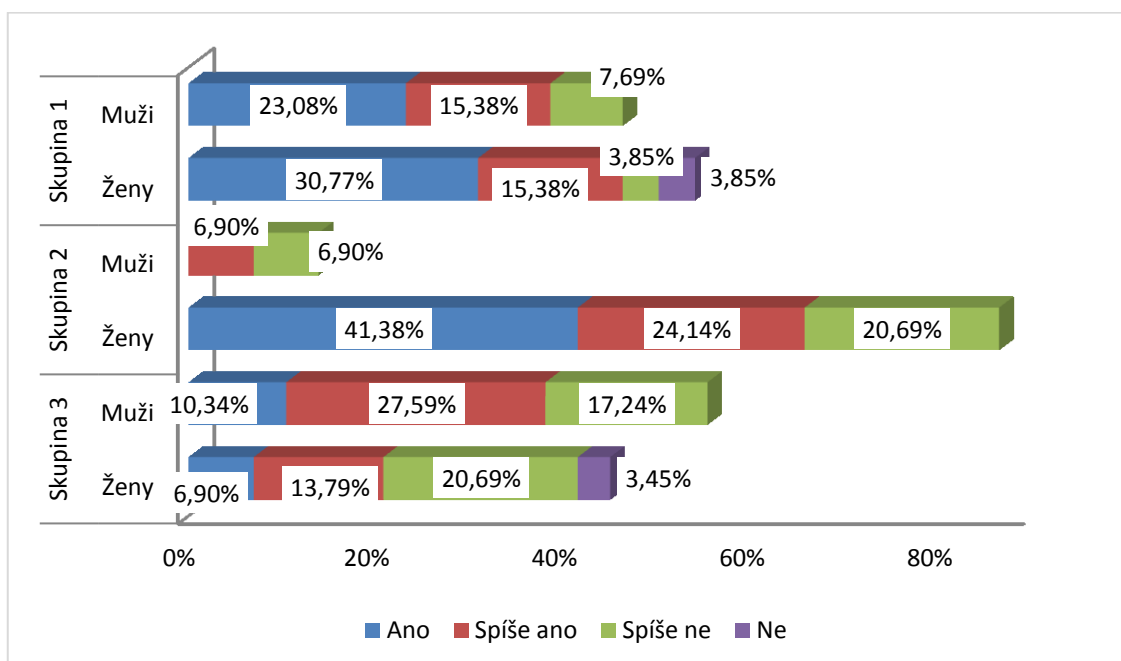
5.4 Nejdůležitější překážky ve studiu

Další hypotéza H 4 v této práci předpokládá, že finanční požadavky spojené s dalším studiem dospělých osob představují překážku v této činnosti.

Otázka 11 zjišťovala, zda jsou respondenti schopni financovat si vzdělání ze svých vlastních prostředků, což znázorňuje Graf 12 na následující straně. Získaná data jsou zpracovaná podle odpovědí mužů a žen v každé věkové skupině, kde jejich součet představuje 100 %. Z analýzy dat vyplývá, že s rostoucím věkem respondentů se stává finanční stránka studia větší překážkou. Pouze ženy ze skupiny 1 a 3 vybraly možnost, že si své aktivity nezvládnou samy zaplatit.

Možnost odpovědi Ano označilo ve skupině 1 celkem 53,85 % respondentů, ve skupině 2 to je 41,38 % respondentů a ve skupině 3 je to celkem 17,24 % odpovídajících. V součtu ale odpovědi Ano a Spíše ano převažují nad odpověďmi Ne a Spíše ne. Odpovídající si tedy ve výsledku své aktivity spíše zvládnou pokrýt sami. Možným důvodem, proč si respondenti ve skupině 1 lépe pokryjí své studijní výdaje, může být například to, že více jak polovina z těchto respondentů nemá děti. Nemají tedy tolik finančních výdajů na rozdíl od odpovídajících ze skupin 2 a 3, kteří mají shodně v 90 % respondentů potomky. To vyplynulo již z výsledků demografické otázky číslo 19. Odpovědi na tuto otázku znázorňuje Graf 2 v podkapitole 4.4 Výzkumný soubor v empirické části práce.

Graf 12: Máte možnost financovat si vzdělání ze svých vlastních finančních prostředků?

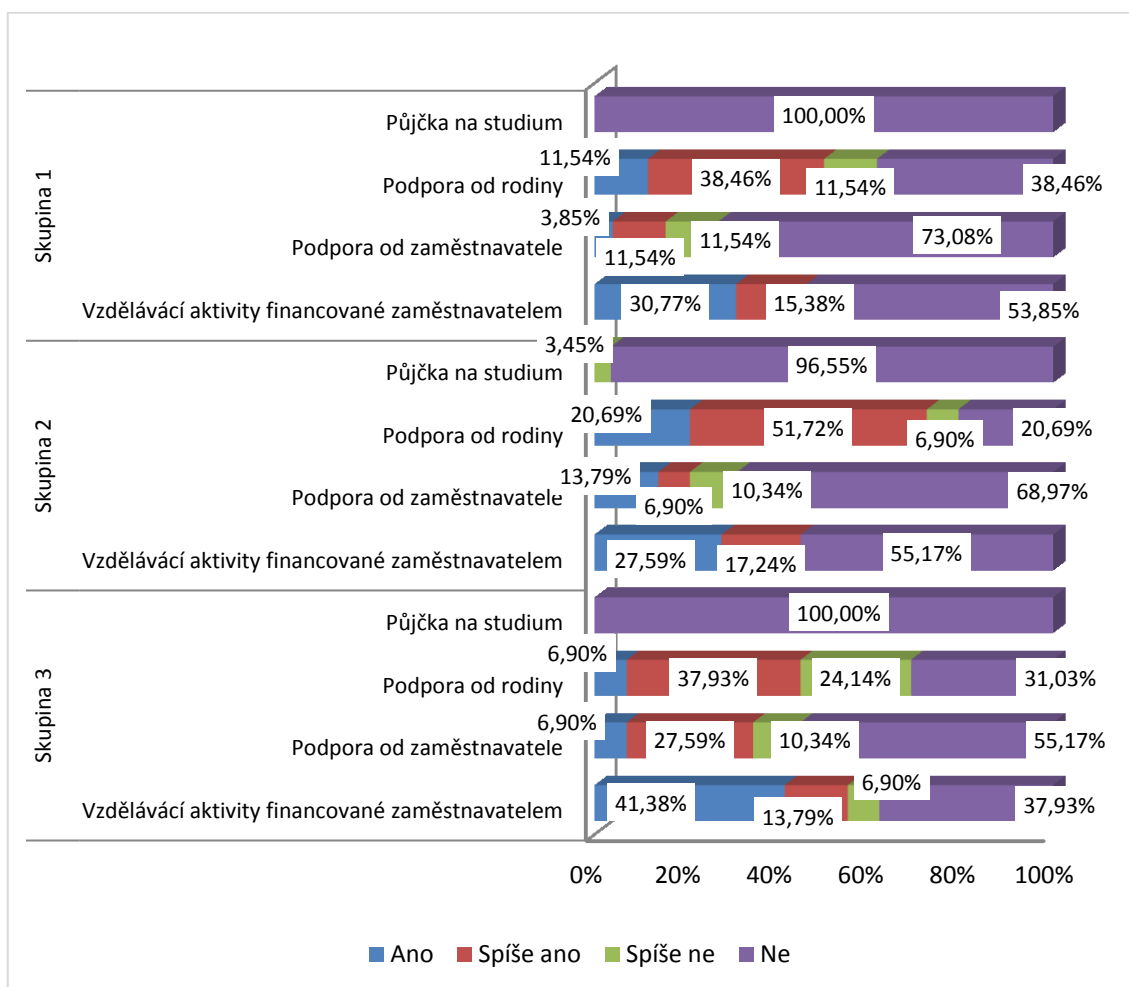

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Další otázka, a to číslo 12, zjišťovala, zda někdo respondentům pomáhá s financováním jejich vzdělávacích aktivit. Analyzované informace jsou rozděleny podle odpovědí věkových skupin. Naprostá většina odpovídajících nevyužila půjčku, aby pokryla své studijní náklady. Finanční podpory rodiny nejvíce využívají respondenti z věkové skupiny 2, nejméně naopak studenti z věkové skupiny 3. Všichni studenti ve většině případů nevyužívají přímé finanční podpory od zaměstnavatele. Aktivit pořádaných zaměstnavatelem se pak účastní zástupci všech věkových skupin, nejvíce ti z věkové skupiny 3. Z průzkumu tedy vyplývá, že zaměstnavatel hraje důležitou roli při vzdělávání zaměstnanců, jak ukazuje následující Graf 13.

Odpovídající se účastní například kurzů pořádaných a financovaných zaměstnavatelem a povinných odborných školení, což odpověděli v otázce 2, jejíž výsledky jsou znázorněny v Grafu 5. Můžeme zde tedy vidět určitou provázanost jednotlivých otázek a odpovědí v dotazníku.

Graf 13: Pomáhá Vám někdo/něco s financováním Vašich vzdělávacích aktivit?

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Na otázku 13 v dotazníku odpovídalo všech 90 respondentů. Otázka zjišťovala, jak odpovídající vnímají uvedené výroky jako překážku v jejich vzdělávání. Zjištěná data zobrazuje následující Graf 14.

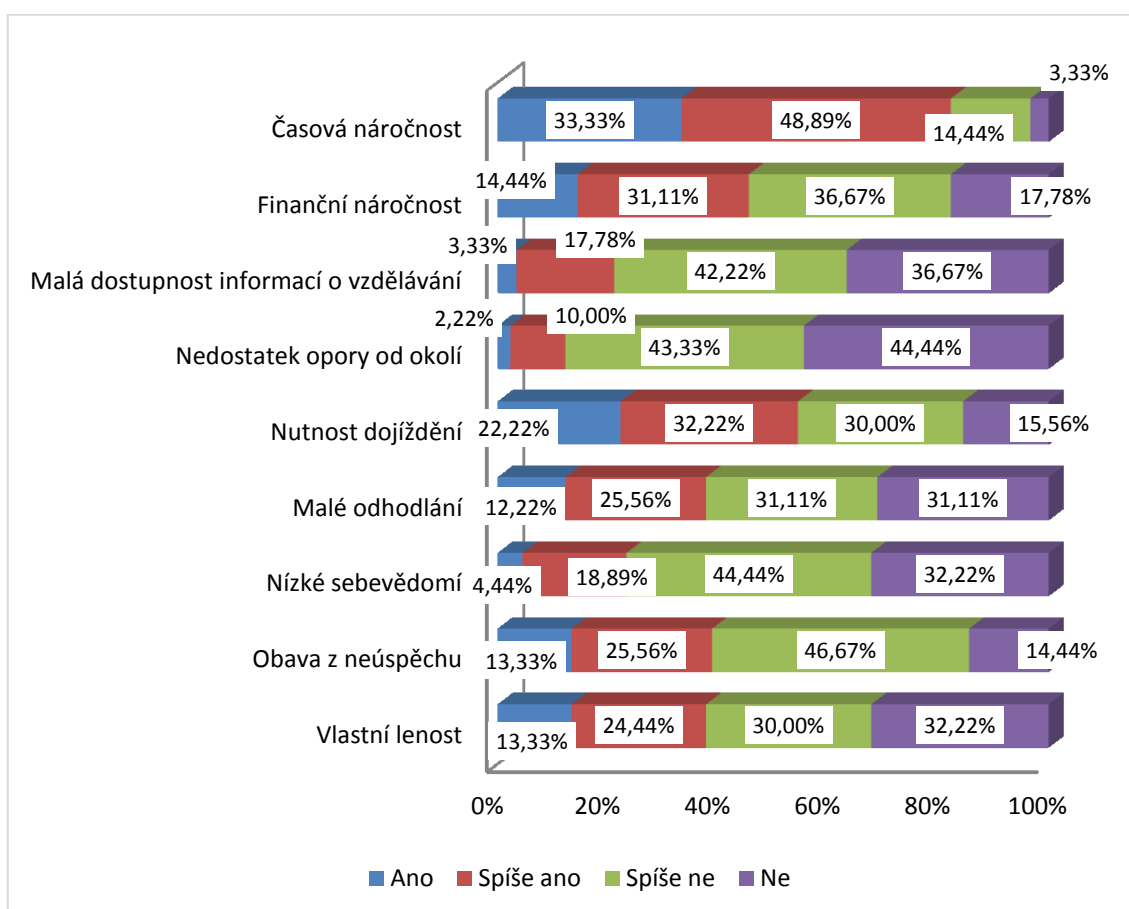
Naprostá většina odpovídajících vnímá jako překážku časovou náročnost studia. Více jak polovina dotazovaných pak považuje za překážku nutnost dojíždění. Jako nejmenší překážku označili respondenti nedostatek opory od okolí. Dále nejsou vnímány jako překážky malá dostupnost informací a následně malé sebevědomí.

Malé odhodlání, obava z neúspěchu a vlastní lenost jsou pak překážkou pro přibližně stejný počet odpovídajících, pokud sečteme odpovědi Ano a Spíše ano. Obavu z neúspěchu však jednoznačně vylučuje jako překážku menší počet odpovídajících než zbylé zmíněné možnosti, které jsou početně v odpovědi Ne vyrovnanější. Zde se odpovídající přiklonili spíše k možnosti Spíše ne. Z analýzy

výsledků této překážky je možné říci, že obava z neúspěchu nebyla respondenty jednoznačně vyloučena, a proto podvědomě může hrát roli.

Finanční náročnost jako překážku ve vzdělávání vybralo v součtu odpovědí Ano a Spíše ano 45,55 % dotazovaných, tedy méně než polovina ze všech odpovídajících. Finanční náročnost není hlavní překážkou při studiu.

Graf 14: Jak vnímáte následující uvedené výroky jako překážky v rámci Vašeho dalšího vzdělávání?

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Další otázka, číslo 14, se týkala aspektů, které respondenty odrazovaly nebo odrazují v jejich rozhodnutí dále se vzdělávat. Výsledky jsou znázorněny podle věkových skupin respondentů v Grafu 15.

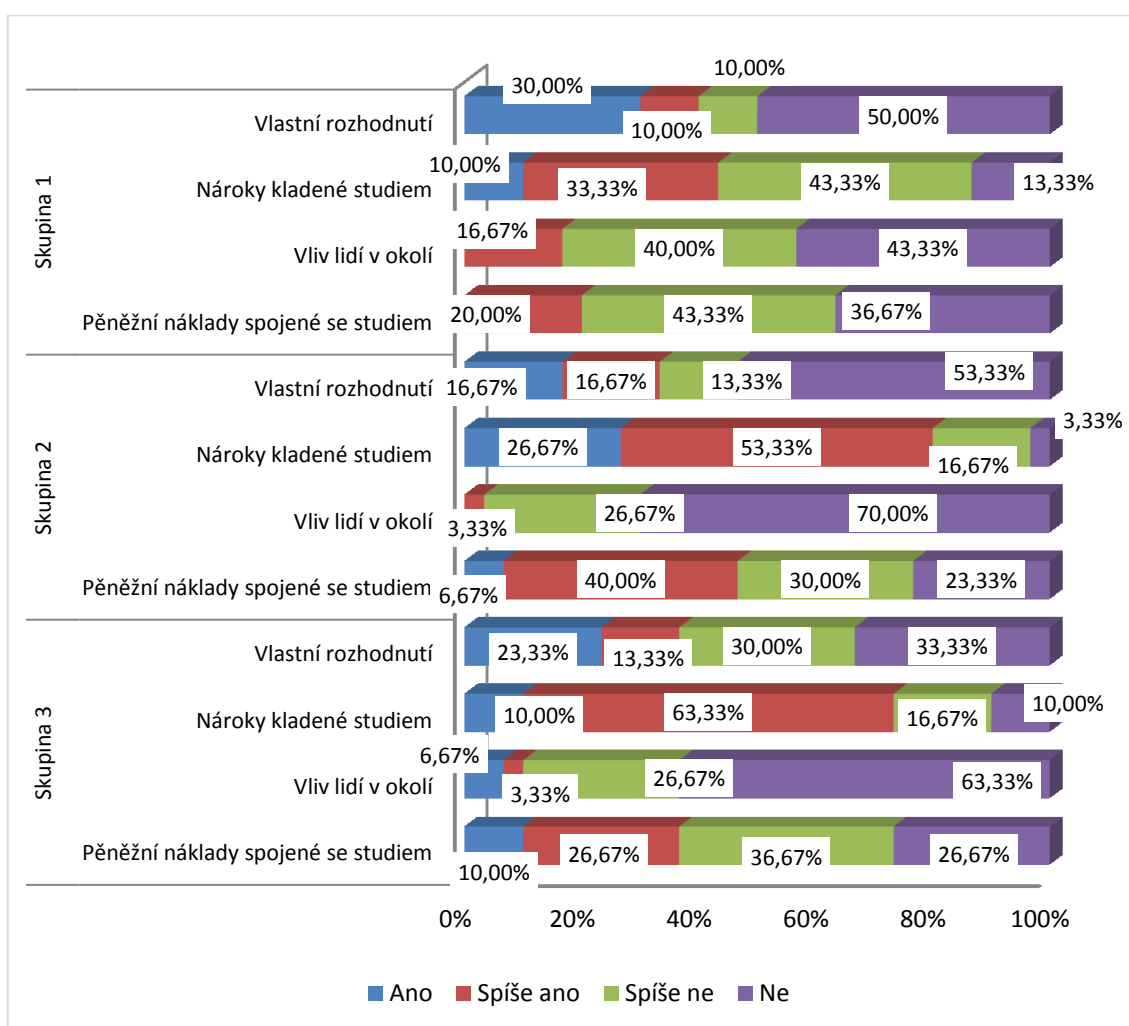
Na základě jejich odpovědí vyplývá, že starší respondenti cítí větší obavy z náročnosti studia. Mladší respondenty neodrazují při rozhodování o studiu finanční náklady. Naopak starší odpovídající označili finanční stránku jako překážku častěji.

Studenti všech věkových skupin odpověděli, že zvládnou udělat první krok a rozhodnout se, zda studovat, či nikoli. Vliv okolí při tomto rozhodování hraje také roli, i když není rozhodující.

Možnost uvedení vlastní formy odpovědi, co odrazuje v rozhodování studovat či nestudovat, využil jeden člověk a jako tento důvod uvedl:

- malé děti,
- nedostatek času.

Graf 15: Jaké aspekty Vás odrazují/odrazovaly ve Vašem rozhodování dále se vzdělávat?

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Zhodnocení dat

Hypotéza H 4 předpokládá, že finanční náročnost je překážka ve vzdělávání dospělých.

Z výsledků analýzy odpovědí na jednotlivé otázky vyplývá, že schopnost financovat si své studijní aktivity se odvíjí od věku dotazovaných. Respondenti z věkové skupiny 1 jsou schopni pokrýt svoje studijní náklady, k čemuž se kladně vyjádřili v otázce 11 (Graf 12). Součet jejich odpovědí Ano a Spíše ano (84,61 %) převažuje nad procentuálním zastoupením odpovědí Spíše ne a Ne. Ve skupině 2 je zastoupení kladných odpovědí 72,42 % a ve skupině 3 je to pak 58,62 %.

Dále podle respondentů není finanční náročnost primární překážkou v jejich vzdělávání. Podle výsledků odpovědí na otázku 13 (Graf 14) je to časová náročnost. Dále jako překážku vnímají nutnost dojíždění, která má podle mého názoru určitou provázanost jak s překážkou finanční náročnosti, tak s překážkou v podobě časové náročnosti.

Dále analýza odpovědí na otázku číslo 14 ukazuje, že více než peněžní náklady spojené se studiem potencionální studenty odrazují nároky kladené studiem, což ukazuje Graf 15.

Hypotéza H 4 nebyla jednoznačně potvrzena ani vyvrácena. Finanční náročnost je překážkou ve vzdělávání respondentů tohoto výzkumného šetření, ale není primární.

5.5 Význam dalšího vzdělávání

Poslední stanovená hypotéza H 5 předpokládá, že další vzdělávání poskytuje výhody v profesním životě lidí.

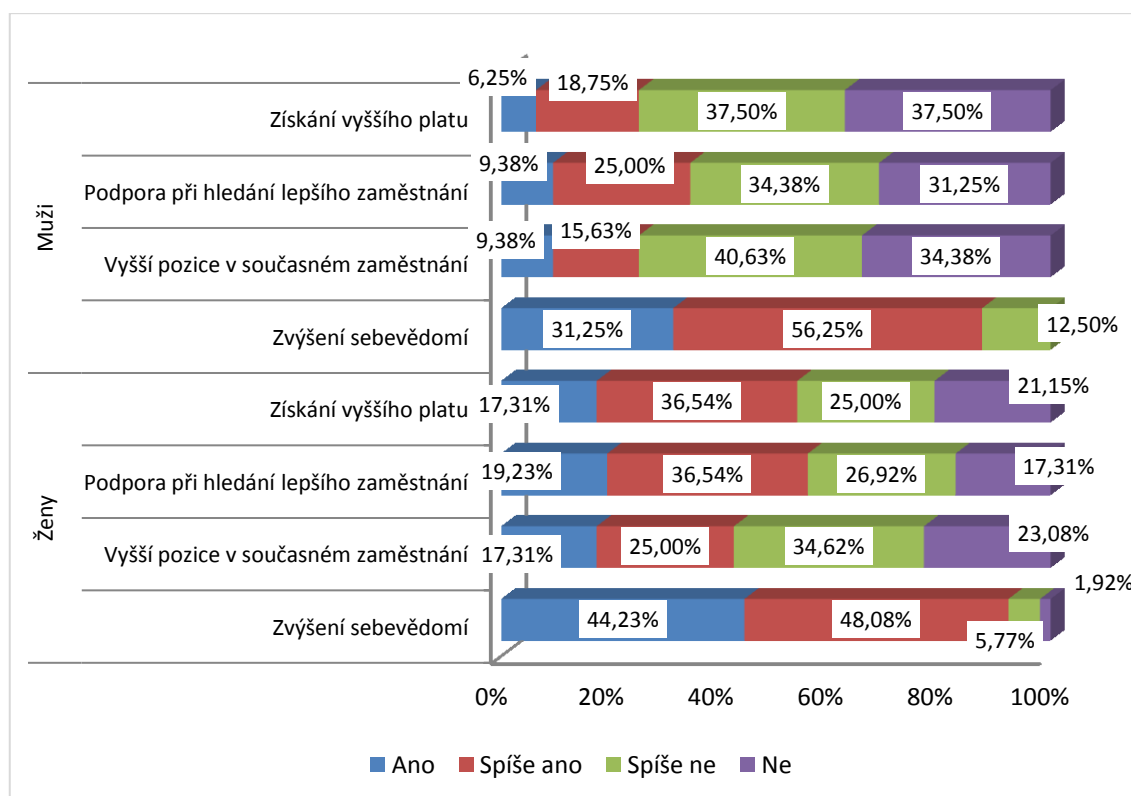
Otázka číslo 4 se věnovala zjištění, jak ovlivní další vzdělávání respondentův život. Odpovědělo na ni celkem 52 žen a 32 mužů. Dotazovaní označovali varianty nabízených možností, které pro ně nejvíce odpovídají skutečnosti. Výsledky jsou znázorněny v porovnání odpovědí mužů a žen v následujícím Grafu 16.

Z analýzy vyplývá, že primárně další vzdělávání ovlivňuje zvýšení sebevědomí účastníků tohoto výzkumu. Muži tuto skutečnost uvádějí v 87,50 % a ženy 92,31 % v součtu odpovědí Ano a Spíše ano. Myslím si, že dosažení určitých informací, rozšíření rozhledu a zvýšení vzdělání respondentům přináší dobré pocity a radost, což

se pak kladně promítá i v jejich životě. Jako další odpověď zvolili shodně muži a ženy vliv na nalezení lepšího zaměstnání. Ženy se k této možnosti přiklánějí ve vyšší míře, a to 55,77% zastoupení součtu odpovědí Ano a Spíše ano na rozdíl od mužů, kteří tento vliv připouštějí v 34,38 %. U mužů je v počtu odpovědí vyrovnaný uváděný vliv vzdělávání na získání vyššího platu a získání vyšší pozice v zaměstnání.

Ženy celkově vidí v dalším vzdělávání více pozitiva než muži.

Graf 16: Jak ovlivní/ovlivnilo Vaše další vzdělávání Váš život?

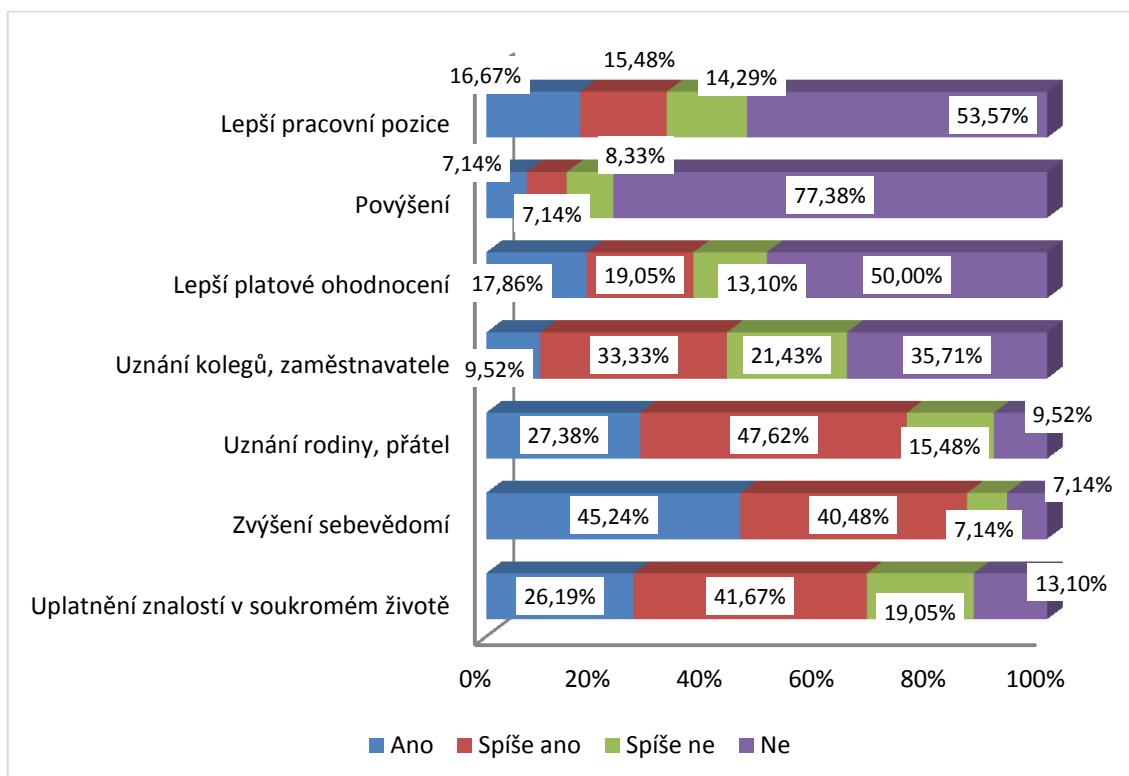
Zdroj: vlastní šetření, 2015

Otázka číslo 8 zjišťovala, co skutečně respondenti díky dalšímu vzdělání získali.

Z dále uvedeného Grafu 17 vyplývá, že respondenti jako primární zisk uvedli zvýšení sebevědomí a dále získali uznání rodiny a přátel. Výzkum navíc ukázal, že respondenti uplatňují získané vědomosti ve svém soukromém životě. Myslím si, že lidé studují například z důvodu zájmu o obor a z důvodu získání nových, pro ně zajímavých, informací, jak vyplývá z Grafu 10, a proto potom tyto poznatky používají i v osobním životě.

Pro 36,91 % respondentů představuje získání nového vzdělání lepší platové ohodnocení a 32,15 % připouští získání lepší pracovní pozice. Naopak pouze 14,28 % respondentů se přiklání k tomu, že jim tato jejich činnost přinesla v zaměstnání povýšení.

Graf 17: Co jste získal/a díky dalšímu novému vzdělání?

Zdroj: vlastní šetření, 2015

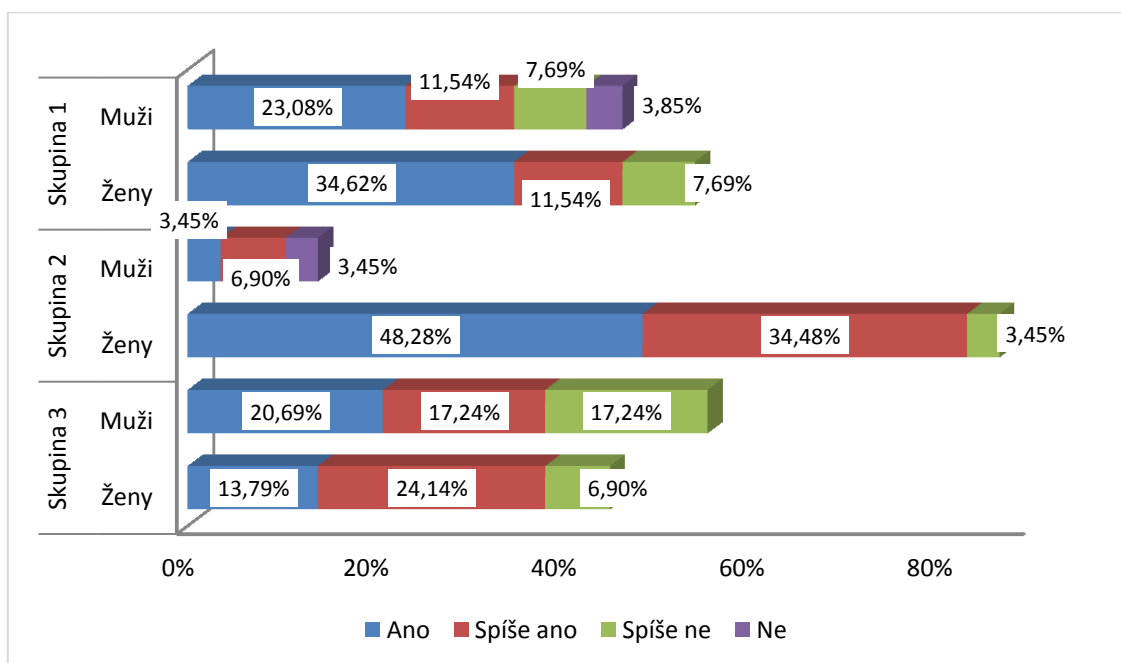
Tomu, jestli respondenti chtějí nebo nechtějí pracovat v oboru, ve kterém mají nebo právě získávají vzdělání, se věnovala otázka číslo 9. Získané odpovědi jsou znázorněny v Grafu 18.

Celkově z výsledků této otázky vyplývá, že ženy i muži ve všech věkových kategoriích mají zájem pracovat ve svém oboru. Pouze muži ve věkové skupině 1 a skupině 2 vybrali možnost odpovědi, že v něm pracovat nechtějí. Část respondentů pak zřejmě není jednoznačně rozhodnuta, protože vybrala možnost odpovědi Spíše ne.

Myslím si, že zjištění, že lidé chtějí pracovat ve svém studovaném oboru, je důležité, protože poukazuje na to, že studenti jsou spokojeni s výběrem svého studia a chtějí se svému oboru věnovat i v praxi. Svoje načerpané odborné informace a získané

dovednosti ve škole by mohli uplatňovat i v praxi, v rámci výkonu svého zaměstnání. Odpovědi jsou rozděleny podle odpovědí mužů a žen ve věkových skupinách výzkumu.

Graf 18: Chcete pracovat v oboru, ve kterém máte nebo právě získáváte vzdělání?

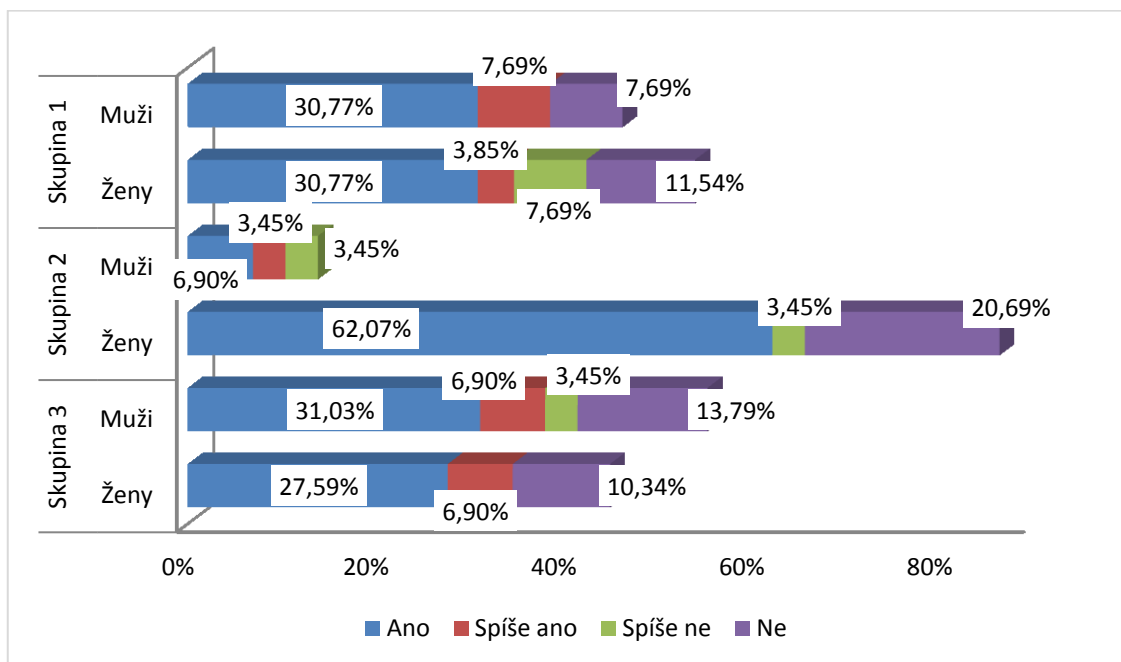
Zdroj: vlastní šetření, 2015

To, jestli dotazovaní opravdu pracují ve svém oboru, ve kterém mají vzdělání, zjišťovala další otázka, a to číslo 10. Výsledky znázorňuje následující Graf 19.

Z analýzy výsledků je vidět, že více jak polovina dotazovaných v každé věkové skupině ve svém oboru pracuje. K jednoznačné odpovědi Ne, to znamená, že lidé nepracují v oboru, se přiklonili některé ženy i muži kromě mužů ve věkové skupině 2. Možnosti odpovědi Spíše ne a Spíše ano jsou také zastoupeny v menším množství. To může být způsobeno tím, že náplně jednotlivých pracovních profesí nejsou vždy specializované pouze na určitý druh činností, které jsou spojené s konkrétním vzděláním. Je tedy možné, že respondenti v případě těchto odpovědí svoje dosažené vzdělání využijí jen částečně.

Jestliže zjištěné výsledky porovnáme s předchozím Grafem 18, je vidět, že přestože respondenti mají zájem ve svém oboru pracovat, tak podle zjištění z odpovědí v otázce 10 ve skutečnosti ve vystudovaných oborech někteří nepracují.

Graf 19: Pracujete v současné době v oboru, který studujete nebo jste vystudoval/a?

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Poslední nedemografická otázka číslo 15 zjišťovala, jestli respondenti vnímají své další vzdělávání jako nutnost. Odpovědělo na ni všech 90 respondentů. Grafické znázornění odpovědí je v následujícím Grafu 20, kde součet mužů a žen v každé věkové skupině představuje 100 %.

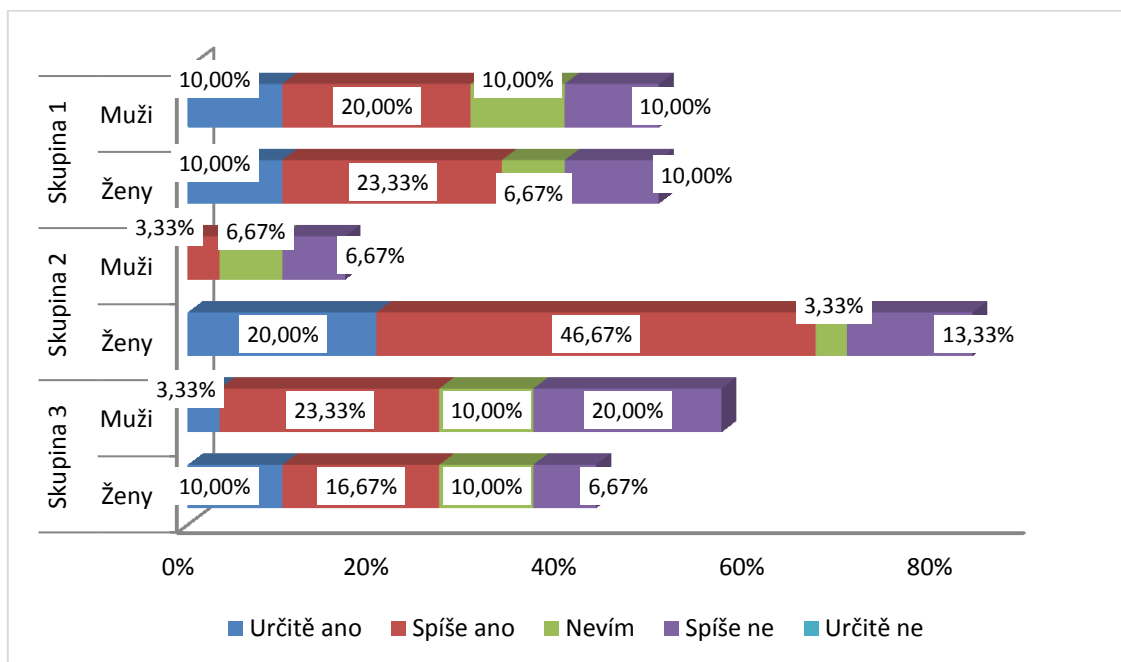
Ve skupině 1, která je zastoupena vyrovnaným počtem mužů a žen v počtu 15 respondentů, jsou výsledky odpovědí nejvyrovnanější. Muži i ženy se shodli na tom, že další vzdělání je pro ně nutností. Zároveň je vyrovnaně zastoupená možnost odpovědi, že své další vzdělání spíše jako nutnost nevnímají, a to v počtu 10,00 %. Pokud se sečtou možnosti odpovědi Určitě ano a Spíše ano, jsou u žen zastoupeny 33,33 % a u mužů 30,00 %. Tedy více jak polovina mužů a žen ze skupiny 1 považuje své další vzdělávání jako potřebné. Tyto výsledky lze porovnat s Grafem 4, který znázorňuje odpovědi na aktuální formální studium, kde má tato věková skupina největší zastoupení svých aktivit. Dále také s Grafem 5, kde je zobrazeno aktuální neformální studium, kterého se respondenti této věkové skupiny také účastní.

Nikdo z dotazovaných nevybral nabízenou možnost odpovědi, že určitě nepovažuje své další vzdělání jako nutnost. Muži i ženy v každé věkové skupině připustili možnost odpovědi Nevím i Spíše ne. Pouze muži věkové skupiny 2 nevybrali

možnost odpovědi Určitě ano a spíše se přiklání ve stejném zastoupení k odpovědi Spíše ne a Nevím, a to v 6,67% zastoupení.

Celkově výsledky zjištěných dat ukazují, že respondenti vnímají své další vzdělávání jako potřebné.

Graf 20: Vnímáte své další vzdělání jako nutnost?

Zdroj: vlastní šetření, 2015

Zhodnocení dat

Poslední stanovená hypotéza H 5 předpokládá, že další vzdělávání přináší výhody v profesním a pracovním životě lidí.

Více jak polovina všech respondentů uvádí, že si potřebuje rozšiřovat své vzdělání, a tím získávat další nové informace a dovednosti, jak ukazuje Graf 20. Důležitým momentem v pracovním životě lidí je mimo jiné to, zda vůbec chtějí nebo mají zájem pracovat v oblasti, kterou vystudovali nebo právě studují. Podle zjištěných odpovědí dotazovaní tohoto výzkumného šetření mají zájem pracovat v oborech a oblastech, ve kterých dosáhli určitého stupně vzdělání. Dále ale z analýzy získaných odpovědí vyplývá, že ve skutečnosti někteří respondenti ve svých oborech nepracují, jak znázorňuje Graf 18. Další vzdělávání a následné dosažené vzdělání má podle tohoto výzkumu primární vliv na zvýšení sebevědomí respondentů, jak je znázorněno v Grafu

16 a 17. Dále pozitivně působí v rámci hledání lepšího zaměstnání a pomáhá získat vyšší plat, jak ukazují výsledky v Grafu 16. Je zajímavé, že respondenti nevidí tak velký přínos svého dalšího vzdělávání v rámci povýšení a získání vyšší pozice v zaměstnání, jak ukazuje Graf 16 a 17.

Hypotéza H 5 se analýzou dat z dotazníkového šetření potvrdila. Výzkumem se potvrdilo i to, že další vzdělávání pomáhá nejen v pracovním životě, ale i v soukromém životě respondentů.

ZÁVĚR

Náplní této bakalářské práce je zjištění motivací a bariér při dalším vzdělávání dospělých. V práci je použita kvantitativní metodologie výzkumu. Dotazník je použit jako nástroj pro sběr dat. Obsahuje celkem 20 otázek, které jsou uvedeny v Příloze A této práce. Výzkumného šetření se zúčastnilo 90 respondentů z Kraje Vysočina.

Technickou podporou pro psaní této bakalářské práce byla publikace *Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci* vydaná Univerzitou Jana Amose Komenského⁴⁷ a jako další byla použita publikace *Metody a techniky sociálního výzkumu*.⁴⁸

V teoretické části práce jsou shrnuty informace čerpané z odborné literatury a odborných internetových zdrojů. V této části jsou zmíněny také dva výzkumy, které se tématu motivací a bariér ve vzdělávání dospělých již věnovaly. V empirické části práce jsou analyzované odpovědi na otázky v dotazníku. Na základě těchto dat je zkoumána platnost stanovených hypotéz, které jsou uvedeny v empirické části v podkapitole 4.2 Hypotézy.

První stanovená hypotéza „H 1 - Existuje vztah mezi věkem a zájmem o formu vzdělávací aktivity ve smyslu formálního a neformálního studia“ byla potvrzena v tom smyslu, že s rostoucí věkem roste zájem o neformální vzdělávací aktivity. Výzkumem bylo zjištěno, že starší respondenti upřednostňují neformální studium a mladší respondenti se účastní formálního studia ve větší míře. Této hypotéze se věnuje podkapitola 5.1 v empirické části.

Druhá stanovená hypotéza „H 2 - Existuje vztah mezi úrovní dosaženého vzdělání a mírou dalšího vzdělávání v dospělém věku“ nebyla potvrzena ani vyvrácena. Uvedené nejvyšší dosažené vzdělání bylo vyučen, středoškolské, vyšší odborné, vysokoškolské a doktorské. Z 90 respondentů se dalšího vzdělávání účastní 84. Neúčastní se ho 5 středoškolsky vzdělaných a 1 vyučený respondent, kteří odpověděli negativně na první tři otázky v dotazníku. Zastoupení jednotlivých stupňů dosaženého vzdělání však nebylo ve výzkumném vzorku rovnoměrné. Podle mého názoru by na

⁴⁷ KOLEKTIV autorů. *Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015. ISBN 978-80-7452-106-5.

⁴⁸ HANZL, Daniel. *Metody a techniky sociálního výzkumu*. Třebíč: Amaprint-Kerndl, 2012. ISBN 978-80-87710-01-2.

vyvrácení, či potvrzení hypotézy byl potřeba větší výzkumný vzorek s rovnoměrněji zastoupeným nejvyšším dosaženým vzděláním. Této hypotéze se věnuje podkapitola 5.2 v empirické části.

Třetí hypotéza „H 3 - Důležitou motivací k dalšímu vzdělávání dospělých jsou pracovní důvody“ byla potvrzena. Respondenti od dalšího vzdělávání očekávají mimo jiné lepší uplatnění na trhu práce a získání nových zajímavých informací. Odpovídající také uváděli, že mají zájem o daný studovaný obor. Této hypotéze se věnuje podkapitola 5.3 v empirické části.

Čtvrtá hypotéza „H 4 - Finanční náročnost je překážka ve vzdělávání dospělých“ nebyla jednoznačně potvrzena ani vyvrácena. Pro respondenty tohoto šetření je finanční stránka studia bariérou, ale není tou primární. Tou je pro odpovídající časová náročnost a dojíždění. Obava z finanční náročnosti se zvyšuje s rostoucím věkem respondentů tohoto výzkumného vzorku. Této hypotéze se věnuje podkapitola 5.4 v empirické části.

Pátá hypotéza „H 5 - Další vzdělávání poskytuje výhody v profesním životě“ byla potvrzena. Odpovídající mají zájem pracovat v oboru, ve kterém mají vzdělání, a také si chtějí rozšiřovat své dosavadní znalosti, které mohou následně uplatňovat v praxi. Této hypotéze se věnuje podkapitola 5.5 v empirické části.

Podle mého názoru je také zajímavým zjištěním mimo jiné i to, že dosažení vyššího vzdělání má vliv nejen na pracovní, ale i soukromý život respondentů tohoto výzkumu. Šetřením bylo zjištěno, že vyšší vzdělání má kladný vliv na sebevědomí respondentů. Zároveň bylo zjištěno, že odpovídající uplatňují své nově dosažené znalosti nejen v pracovním životě, ale i v osobním, který se pravděpodobně nemusí přímo týkat jejich zaměstnání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

1. ADAIR, John Eric. *Efektivní motivace*. 1. vyd. Překlad Lenka Vorlíčková. Praha: Alfa Publishing, 2004. ISBN 80-86851-00-1.
2. BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5.
3. BENEŠ, Milan. *Filozofické a historické souvislosti vzdělávání v kontextu kompetencí*. In VETEŠKA, Jaroslav a kol. *Teorie a praxe kompetenčního přístupu ve vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Educa Service, 2011. ISBN 978-80-87306-09-3.
4. BOČKOVÁ, Věra. *Celoživotní vzdělávání - výzva nebo povinnost?*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-244-0155-X.
5. DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. 1. vyd. Překlad Karel Balcar. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-134-7.
6. FARKOVÁ, Marie. *Vybrané kapitoly z psychologie*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-64-8.
7. GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. 1. vyd. Překlad Jan Jařab. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
8. HANZL, Daniel. *Metody a techniky sociálního výzkumu*. Třebíč: Amaprint-Kerndl, 2012. ISBN 978-80-87710-01-2.
9. HLADÍLEK, Miroslav. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdělávání dospělých*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-75-4.
10. KOLEKTIV autorů. *Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015. ISBN 978-80-7452-106-5.
11. KOLMAN, Luděk. RYMEŠOVÁ, Pavla. CHÝLOVÁ, Hana a Lucie GRALTON. *Motivace, produktivita a způsob života*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-892-5.

12. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
13. NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.
14. PALÁN, Zdeněk a Tomáš LANGER. *Základy andragogiky*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, ISBN 978-80-86723-58-7.
15. ŘEHÁK, Miroslav. *Psychologické faktory didaktiky dospělých*. 1. vyd. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1983.
16. SLAVÍK, Milan. *Celoživotní vzdělávání v prostředí českého venkova*. In DANIELOVÁ, Lenka (ed.), Dana LINHARTOVÁ (ed.) a Helena FEJFAROVÁ (ed.). *Celoživotní vzdělávání v podmínkách EU*. 1. vyd. Brno: Pro Mendelovu univerzitu v Brně vydalo Nakladatelství Masarykovy univerzity, 2012. ISBN 978-80-210-5872-9.
17. SVATOŠOVÁ, Veronika. *Tvořivé myšlení a inovace*. vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-010-5.
18. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled sociální psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0929-1.
19. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.
20. VETEŠKA, Jaroslav. *Celoživotní vzdělávání a učení v andragogickém kontextu*. In VETEŠKA, Jaroslav a Tereza VACÍNOVÁ a kol.. *Aktuální otázky vzdělávání dospělých: andragogika na prahu 21. století*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-012-9.
21. VETEŠKA, Jaroslav a kol. *Nové paradigma v kurikulu vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Educa Service, 2009. ISBN 978-80-87306-04-8.
22. VYMAZAL, Jiří. *České vzdělávání dospělých ve světle tradice a při pohledu do budoucnosti*. In BENEŠ, Milan a kol. *Idea vzdělávání v dnešní společnosti*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. Andragogika. ISBN 80-86432-40-8.
23. ZLÁMALOVÁ, Helena. *Distanční vzdělávání a eLearning: učební text pro distanční studium*. vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-56-3.

Seznam použitých internetových zdrojů

1. ABZ.CZ: *Slovník cizích slov* [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=bari%C3%A9ra&typ_hledani=prefix
2. BARTLOVÁ, Petra. FREIBERGOVÁ, Zuzana. JYSKEOVÁ, Iru. LÄYKKIOVÁ, Maj-Lis. a Ingrid WAGENHOFEROVÁ. *BADED - BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH * Zjištění a strategie překonávání těchto bariér* [online]. Ikaalinen - Praha - Vídeň, Červen 2008 [cit. 2015-11-22]. Dostupné z: http://old.nvf.cz/publikace/pdf_publikace/euroguidance/cz/baded_cz.pdf
3. CZSO.CZ, *Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin v letech 1920-2013 (stav k 1.7.)* [online]. [cit. 2015-11-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20548153/130055140109.pdf/edef9d76-d42d-4fe4-bd9a-fdeac000953b?version=1.0>
4. DBM.CZ: *Vzdělávání dospělých v ČR* [online]. © 2009 Donath-Burson-Marsteller (www.dbm.cz). [cit. 2015-11-22]. Dostupné z: <http://www.dbm.cz/pfile/1Vysledna%20zprava%20pruzkum%20vzdelavani.pdf>
5. MSMT.CZ: *Zpráva z průzkumu Vzdelávání dospělých v ČR* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/zprava-z-pruzkumu-vzdelavani-dospelych-v-cr>
6. PALÁN, Zdeněk. *Vzdělávání*. [online]. [cit.2015-11-03]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/vzdelavani>
7. PALÁN, Zdeněk. *Vzdělání*. [online]. [cit.2015-11-03]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/vzdelani>
8. PALÁN, Zdeněk. *Vzdělávání dospělých*. [online]. [cit.2015-11-03]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/vzdelavani-dospelych>
9. PORTAL.MPSV.CZ: *Rekvalifikace* [online]. [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/obcane/rekvalifikace>
10. VZDELAVANI2020.CZ: *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020* [online]. MŠMT [cit. 2015-11-18]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/>

11. VZDELAVANI2020.CZ: *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020* [online]. MŠMT [cit. 2015-11-18]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie-2020_web.pdf

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek:

Tabulka 1: Rozložení respondentů podle věku	30
Tabulka 2: Rozložení respondentů podle pohlaví	32
Tabulka 3: Rozložení respondentů u otázek 4 až 12 v dotazníku	38

Seznam grafů:

Graf 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví.....	30
Graf 2: Rodinný stav a přehled dětí respondentů.....	31
Graf 3: Přehled dosaženého vzdělání respondentů	31
Graf 4: Rozložení aktuálního formálního studia	33
Graf 5: Rozložení aktuálního neformálního studia	34
Graf 6: Rozložení absolvovaného formálního a neformálního vzdělávání.....	35
Graf 7: Přehled dalšího vzdělávání dle dosaženého vzdělání	36
Graf 8: Přehled aktuálního formálního a neformálního studia dle dosaženého vzdělání	37
Graf 9: Jaké aspekty jsou/byly důležité ve Vašem rozhodování dále se vzdělávat? .	39
Graf 10: Co očekáváte/jste očekávali od svého vzdělávání?	39
Graf 11: Podporuje/podporoval Vás někdo v účasti na vzdělávacích aktivitách?.....	41
Graf 12: Máte možnost financovat si vzdělání ze svých vlastních finančních prostředků?.....	43
Graf 13: Pomáhá Vám někdo/něco s financováním Vašich vzdělávacích aktivit?....	44
Graf 14: Jak vnímáte následující uvedené výroky jako překážky v rámci Vašeho dalšího vzdělávání?	45
Graf 15: Jaké aspekty Vás odrazují/odrazovaly ve Vašem rozhodování dále se vzdělávat?.....	46
Graf 16: Jak ovlivní/ovlivnilo Vaše další vzdělávání Váš život?	48

Graf 17: Co jste získal/a díky dalšímu novému vzdělání?	49
Graf 18: Chcete pracovat v oboru, ve kterém máte nebo právě získáváte vzdělání?. 50	
Graf 19: Pracujete v současné době v oboru, který studujete nebo jste vystudoval/a?.....	51
Graf 20: Vnímáte své další vzdělání jako nutnost?.....	52

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Otázky dotazníku	I
Příloha B - Maslowova hierarchie potřeb.....	VI

Příloha A - Otázky dotazníku

1. Označte, prosím, jakému druhu formálního vzdělávání se v současné době věnujete.

Jedná se o prezenční formu studia i o účast na formálním vzdělávání (stupně základního, středního i vysokoškolského), které může dospělý studovat např. dálkovou nebo kombinovanou formou a o jeho absolvování získá uznávaný doklad v podobě vysvědčení, diplomu a jiné.

☐ studiu na učňovské škole	☐ žádného formálního studia se neúčastním
☐ studiu na střední škole	☐ vlastní odpověď.....
☐ studiu na vyšší odborné škole	
☐ studiu na vysoké škole	

2. Označte prosím jakého druhu dalšího organizovaného vzdělávání se v současné době účastníte.

V této otázce je míněna účast na vzdělávání konaného vně formální vzdělávací soustavy. Pořádají je např. zaměstnavatelé, knihovny, specializované vzdělávací společnosti.

☐ semináře	☐ kurzy v rámci rozšiřování znalostí volnočasových aktivit
☐ jazykové kurzy	☐ rekvalifikace
☐ kurzy zaměřené na výpočetní techniku	☐ kurzy, které pořádá a financuje zaměstnavatel
☐ povinná odborná školení v rámci výkonu zaměstnání	☐ žádného vzdělávání se neúčastním
	☐ vlastní možnost odpovědi.....

3. Jakého uvedeného vzdělávání v otázce č. 1 a č. 2 jste se účastnil/a v minulosti?

V oblasti formálního vzdělávání se jedná o další studium po absolvování soustavné přípravy na budoucí povolání a navazující doktorské studium na VŠ, tedy studium po dovršení 28. roku života. U kladné odpovědi uveďte i zároveň Váš věk v době úspěšného absolvování. V možnostech neformálního vzdělávání uveďte Vaši poslední vzdělávací aktivitu.

☐ studiu na učňovské škole	☐ kurzy zaměřené na výpočetní techniku
☐ studiu na střední škole	☐ povinná odborná školení v rámci výkonu zaměstnání
☐ studiu na vyšší odborné škole	☐ kurzy v rámci rozšiřování znalostí volnočasových aktivit
☐ studiu na vysoké škole	☐ rekvalifikace
☐ semináře	
☐ jazykové kurzy	
☐ žádného vzdělávání jsem se neúčastnil/a	
☐ vlastní odpověď.....	

Ten, kdo v prvních třech otázkách odpověděl vždy tak, že se žádného vzdělávání nezúčastnil ani nezúčastňuje, postupuje na otázku č.13.

4. Jak ovlivní, ovlivnilo Vaše další vzdělávání Váš život?

Označte křížkem v tabulce u uvedených možností v každém řádku jednu variantu odpovědi, která nejvíce odpovídá skutečnosti. Další jiný podnět je dobrovolná možnost odpovědi.

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Pomůže mi získat vyšší plat				
Pomůže mi nalézt lepší zaměstnání				
Pomůže mi získat vyšší pozici v zaměstnání				
Zvýší mi sebevědomí				
Jiný podnět, uveďte prosím				

.....

5. Jaké aspekty jsou/byly důležité ve Vašem rozhodování dále se vzdělávat?

Vyjádřete se prosím k uvedeným výroky v každém řádku a označte křížkem tu možnost, která podle Vás nejvíce charakterizuje skutečnost. Řádek s dalším podnětem je dobrovolný.

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Vlastní rozhodnutí				
Požadavek zaměstnavatele				
Vliv lidí v mém okolí				
Jiný podnět, uveďte prosím				

.....

6. Co očekáváte/jste očekávali od svého vzdělávání?

Zakroužkujte maximálně pět z nabízených variant, které vnímáte jako důležité v rámci svého očekávání v případě absolvování vzdělávací aktivity. Lze uvést i vlastní možnost odpovědi.

1	Lepší finanční ohodnocení v zaměstnání nebo při výkonu své profese
2	Lepší uplatnění na trhu práce
3	Lepší šance na udržení současné pracovní pozice
4	Získání titulu
5	Vyplnění volného času
6	Získání nových zajímavých informací
7	Zájem o obor
8	Uznání
9	Zvýšení sebevědomí
10	Vlastní:

7. Podporuje/podporoval Vás někdo v účasti na vzdělávacích aktivitách?

Vyjádřete se prosím k níže uvedeným výroky a v každém řádku křížkem označte tu odpověď, která nejvíce odpovídá tomu, zda Vás uvedený subjekt podporuje/podporoval či nikoli. Vlastní odpověď je dobrovolná.

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Rodina				
Kolegové v práci				
Přátelé				
Spolužáci				
Vlastní odpověď				

8. Co jste získal/a díky dalšímu novému vzdělání?

Vyjádřete se prosím k níže uvedeným výroky a v každém řádku vyberte jednu odpověď, která nejvíce odpovídá skutečnosti, a tu označte křížkem.

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Získal/a jsem lepší pracovní pozici				
Byl/a jsem povýšen/a				
Získal/a jsem lepší platové ohodnocení				
Uznání kolegů, zaměstnavatele				
Uznání rodiny, přátel				
Zvýšil jsem si sebevědomí				
Získané znalosti uplatňuji ve svém soukromém životě				

9. Chcete pracovat v oboru, ve kterém máte nebo právě získáváte vzdělání?

Označte v následující tabulce křížkem tu odpověď, která nejvíce odpovídá skutečnosti, zda opravdu chcete v tomto oboru i pracovat.

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

10. Pracujete v současné době v oboru, který studujete nebo jste vystudoval/a?

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

Vzdělávací aktivity jsou často spojeny s finančními výdaji.

11. Máte možnost financovat si vzdělání ze svých vlastních finančních prostředků?

Označte křížkem v tabulce jednu z uvedených možností, které značí, jak Vy sami vnímáte možnost financování svých vzdělávacích aktivit.

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

12. Pomáhá Vám někdo/něco s financováním Vašich vzdělávacích aktivit?

Vyjádřete se prosím k uvedeným výrokům, které uvádějí možnost pomoci s financováním a v každém řádku zakroužkujte jednu variantu, která nejvíce odpovídá skutečnosti.

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Na studium jsem si vzal/a půjčku				
Pomáhá mi rodina				
Podporuje mě zaměstnavatel				
Účastním se vzdělávacích aktivit financovaných zaměstnavatelem				

13. Jak vnímáte následující uvedené výroky jako překážky v rámci Vašeho dalšího vzdělávání?

Vyjádřete se prosím k uvedeným výrokům charakterizujícím vnější i vnitřní vlivy, které působí na člověka a v každém řádku křížkem označte možnost nejvíce odpovídající skutečnosti.

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Časová náročnost				
Finanční náročnost				
Malá dostupnost informací o možnostech dalšího vzdělávání				
Nedostatek opory od svého okolí				
Nutnost dojíždění z místa svého bydliště				
Malé odhodlání				
Nízké sebevědomí				
Obava z neúspěchu				
Vlastní lenost				

14. Jaké aspekty Vás odrazují/odrazovaly ve Vašem rozhodování dále se vzdělávat?

Vyjádřete se prosím k uvedeným výroky v každém řádku a označte křížkem tu možnost, která podle Vás nejvíce vypovídá/vypovídala skutečnosti. Vlastní možnost v tabulce je dobrovolná.

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Vlastní rozhodnutí				
Nároky kladené studiem na studenta				
Vliv lidí v mém okolí				
Peněžní náklady spojené se studiem				
Vlastní, uveďte prosím				

15. Vnímáte své další vzdělávání jako nutnost?

V níže uvedené tabulce křížkem označte jednu variantu, jak Vy sami vnímáte potřebu rozšiřování vlastního vzdělání.

Určitě ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Určitě ne

Na závěr mi prosím ještě vyplňte několik informací o sobě.

16. Jsem:

- Žena
- Muž

17. Věk:

- 29 - 40 let
- 41 - 50 let
- 51 - 60 let

18. Jsem:

- vdaná/ženatý
- svobodná/ý
- druh/družka
- rozvedená/ý
- vdovec/vdova

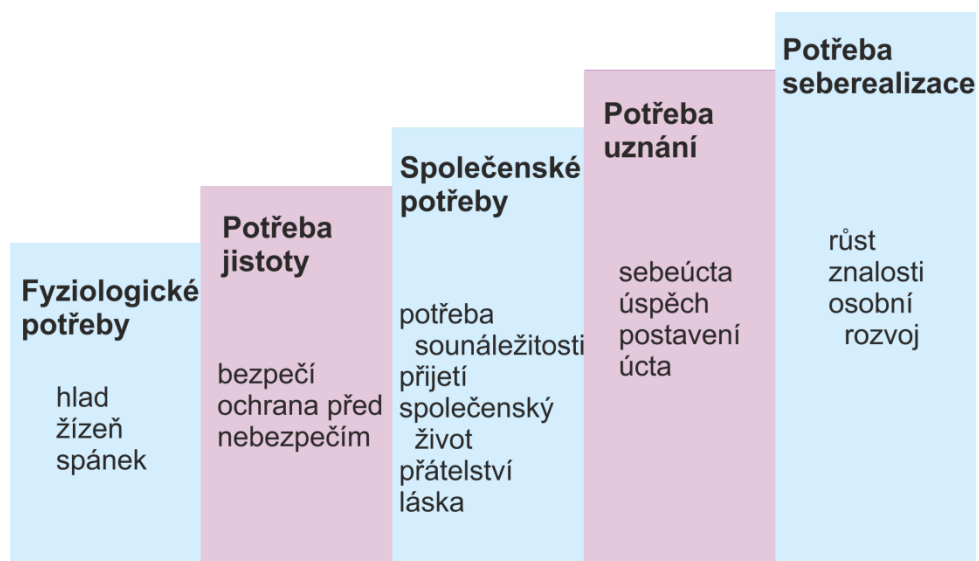
19. Mám děti:

- Ano
- Ne

20. Moje nejvyšší dosažené vzdělání je:

- základní
- vyučen
- středoškolské
- vyšší odborné
- vysokoškolské
- doktorské (dříve postgraduální)

Příloha B - Maslowova hierarchie potřeb

Přepřacováno podle:

ADAIR, John Eric. *Efektivní motivace*. 1. vyd. Překlad Lenka Vorlíčková. Praha: Alfa Publishing, 2004. ISBN 80-86851-00-1, str. 30.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jitka Ježková, DiS.

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Motivace a bariéry ve vzdělávání dospělých

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 47

Celkový počet stran příloh: 6

Počet titulů českých použitých zdrojů: 23

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 11

Vedoucí práce: PaedDr. Lucie Zormanová, Ph.D.